

Metsäpeuran palautusistutuksen sosiaalisten vaikutusten ja niiden merkittävyyden arviointi

Juha Hiedanpää ja Jani Pellikka

Photo: Veli-Matti Väänänen

Palautusistutukset voivat olla keino turvata eläinkannan kestävyttä, mutta niillä on myös monenlaisia vaikutuksia kohdealueiden ihmisyyshöyjen, ryhmien ja yksilöiden elämään. Tässä artikkelissa käsitellään lähivuosina mahdollisesti toteutettavien metsäpeurojen palautusistutusten ennakoituja vaikutuksia ja niiden merkittävyyttä sosiaalisten vaikutusten arvioinnilla.

Suuret riistaeläimet ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä, koska ne tuottavat monenlaisia hyötyjä, vahinkoja ja haittoja. Niiden hallintaa koskevat lait, periaatteet, menettelytavat ja tulokset koskevat ja kiinnostavat monia. Ristiriidoilta ei ole voitu välttyä. Viime aikoina riistahallinto on alkanut kiinnittää entistä enemmän huomiota suurten riistaeläinkantojen hallinnan ongelmiin. Julkisen riistakonsernin strategian (2012–2016) yhtenä vaikuttavuustavoitteena on riistavahinkojen ja -kon-

fliktien tunnistaminen ja hallinta (Riistakonserni 2012).

Viranomaisten ja intressiryhmien yhteistyö hirvieläin- ja suurpetopoliittikan suunnittelussa on ollut viime vuosikymmeninä kasvussa (Pellikka & Salmi 2007, Pellikka ym. 2008). Riistalajikohtaisten kannanhoitosuunnitelmien valmistelun eri vaiheissa on kartoitettu keskeisinä pidettyjen intressiryhmien näkemyksiä. Susikannan hoitosuunnitelmaa laadittaessa järjestettiin ensimmäinen

kansalaisille suunnattu keskustelutilaisuuksien sarja ympäri Suomen (MMM 2005, Bisi & Kurki 2005). Hirvikannan hoitosuunnitelman laadinnan yhteydessä keskustelutilaisuuksien lisäksi kansalaisille tarjottiin mahdollisuus osallistua sähköiseen kansalaiskyselyyn (Körhämö 2011).

Perusteellinenkaan suunnittelu ei pysty enna-koimaan yhteiskunnassa tapahtuvia muutoksia eikä näin ollen varautumaan suunnitellun politiikan kaikkia vaikutuksiin ja sivuvaikutuksiin – yllätyksiä ilmaantuu aina (Gross 2010, Innes & Booher 2010, Hiedanpää & Pellikka 2012). Tästä syystä yhteiskunnallisesti merkittävässä tai erityisen ristiriitaisissa tilanteissa voidaan tarvita erillistä vaikutusten arviointia (Freudenburg 1986). Vaikutusten tunnistaminen ja niiden merkityksen arviointi auttaa ennakoimaan hyötyjä ja jännitteitä, jotka voivat hankkeen suunnittelun edetessä ja toteutuessa nousta esiin. Vaikutusten ja merkitysten monipuolinen ja järjestelmällinen tarkastelu luo edellytyksiä sille, että politiikan tavoitteet ja toimeenpano kyetään sovittamaan paremmin yhteiskunnallisiin järjestelyihin ja yhteiskunnallisiin ajattelu- ja toimintatapoihin.

Maa- ja metsätalousministeriö päätti metsäpeuran *Rangifer tarandus fennicus* palautusistutusta suunnitelleen työryhmän esityksestä hyödyntää sosiaalisten vaikutusten arviointia yhtä keskeistä metsäpeurakannan hoitosuunnitelman toimenpidettä eli metsäpeuran palautusistutusta suunniteltaessa. Arvioinnin tavoitteeksi tuli selvittää, millaisia vaikutuksia palautusistutuksella voisi olla ja millainen merkitys näille vaikutuksille mahdollisilla palautusalueilla annetaan. Riistapolitiikan kannalta olennaista oli, millaisen vastaanoton metsäpeura mahdollisesti saisi ja millaisia seikoja olisi tarpeen huomioida, jos palautusta lähdetään viemään eteenpäin. Sosiaalisten vaikutusten arviointia ei ole ennen sovellettu osana riistapolitiikan suunnittelua ja toimeenpanoa.

Metsäpeuran palautusistutus

Metsäpeura luokitellaan kansallisessa uhanalaisuusluokittelussa silmälläpidettäviin lajeihin (Rassi ym. 2010). Se ei kuulu lajisuojelua edellyttävään neljänteen tai viidenteen luontodirektiivin (Neuvoston direktiivi 92/43/ETY) liitteeseen vaan elinympäristöjen suojelua edellyttävään toiseen liitteeseen.

Metsäpeurakannan hoitosuunnitelma (MMM 2007) määrittää Suomen metsäpeurojen kannan-

hoidon suuntaviivat. Hoitosuunnitelmassa esitetyt päätavoitteet ovat 1) säilyttää Suomen metsäpeurakanta elinvoimaisena ja rotupuhtaana ja 2) minimoida siitä koituvat haitat maataloudelle ja liikenteelle.¹ Tämän lisäksi linjataan, että 3) kansalaisten metsäpeuratietämystä tulee lisätä. Kannanhoitosuunnitelmassa (MMM 2007, s. 48) esitetään, että ”uusien siirtoistutusten toteuttamisen edellytykset selvitetään yhteistyössä paikallisten sidosryhmien kanssa ja alueiden väestöä kuullen.” Metsäpeurojen palautusistutus on keino laajentaa sen nykyistä elinpiiriä, nopeuttaa lajin levittäytymistä entisille elinalueilleen sekä parantaa lajin suojelutasoa. Ei vain riistahallinto, vaan myös kansalaisyhteiskunnan toimijat (esim. Suomen metsäpeuran puolesta ry) ovat esittäneet huolensa metsäpeurakannan tilasta ja ehdotuksensa kannan vahvistamiseksi.

Metsäpeura asutti suurta osaa Suomea vielä 1700- ja 1800-luvuilla. Tuolta ajalta monet paikannimet muistuttavat metsäpeurasta ja sen pyyntikulttuurista (Montonen 1974): Hämmäläisten lajille antamat nimet peura, peuru, pöyni sekä vastaavat karjalaisten kutsumanimet petra, petro, ja petru esiintyvät monissa paikannimissä. Viinanen (2011) on esittänyt, että esimerkiksi Päijänteen itäpuolelta Karjalan kannaksen tuntumaan ulottuvan alueen pöyry-alkuiset paikannimet saattavat viitata metsäpeuraan ja sen merkittävyteen riistaeläimenä. Metsäpeuralla on ollut vahva läsnäolo suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kanta romahti ja hävisi lajistostamme 1900-luvun alkuun tultaessa. Syynä oli lähinnä metsästys. Metsäpeuroja ilmaantui idästä rajan takaa Kuumoon 1940-luvulla ja kanta alkoi Kainuussa hiljalleen runsastua (Vanninen 1972). Kanta pysyi kuitenkin pienenä ja syntyi tarve sen vahvistamiselle. Metsäpeurojen palautusistutus toteutettiin vuosina 1979–1984 Suomenselälle ja tämän seurauksena peurat alkoivat siellä lisääntyä. Tätä perua Suomessa on nykyäänkin kaksi toisistaan erillistä osakantaa.

Kainuun osakanta on tuoreimman arvion mukaan vahvuudeltaan hieman alle 800 yksilöä (RKTL 2013). Tätä osakantaa säätelevät suurpeutojen ohella esimerkiksi Venäjän Karjalan laitton pyynti (Tuormaa 2010). Toinen osakanta on Suo-

¹Vahingoille on korvausjärjestelmä, mutta ensisijaisesti niitä pyritään ennaltaehkäisemään mm. vahinkotilastointia, tiedotusta ja yhteistyötä kehittämällä sekä vahinkokohtaiden aitaamista tukemalla.

menselällä, jossa populaatiokoko kasvoi lasken-
tojen mukaan ainakin vuoteen 2003 asti ja on nyt
vakiintunut siellä runsaaseen tuhanteen yksilöön
(RKTL 2013). Myös Suomenselän metsäpeura-
kannan kasvun taittumisen taustalla ovat ekolo-
giset tekijät, muun muassa voimistuneet suurpe-
tokannat, mutta myös esimerkiksi metsästyksellä
on ollut vaikutuksensa metsäpeurakantaan erityi-
sesti 2000-luvun alkupuolella (M. Rautiainen, kirj.
ilm.). Metsästyksellä aloitettiin vuonna 1996 Kainuussa
ja muutamaa vuotta myöhemmin Suomenselällä.

Mahdollisen palautuskohteen valintaa tuke-
maan on mallinnettu metsäpeuroille soveltuvia
talvi- ja kesäelinympäristöjä GPS-pannoitettujen
eläinten liikkeiden perusteella (Kaartinen ym.,
julkaisematon). Vaikka mallinnus on alustava ja
tehty pieneen aineistoon pohjautuen, metsäpeu-
rojen kesä- ja talviajan elinympäristövaatimusten
näkökulmasta potentiaalisimmat alueet ovat Poh-
jois-Pohjanmaan ja Pohjois-Savon vedenjakaja-
alueet, Etelä-Pohjanmaan ja Satakunnan rajaseutu
sekä Pohjois-Karjala. Metsäpeura suosii karuja
elinympäristöjä. Metsäpeurat laiduntavat kesäisin
reheväkasvuisilla soilla. Talveksi ne siirtyvät jäkä-
läkankaille (RKTL 2013).

Mahdollisessa palautuksessa hyödynnetään
aikaisemman palautushankkeen kokemuksia ja
siinä toimiviksi havaittuja käytäntöjä. Tämä tar-
koittaa metsäpeurojen pyydystämistä Kainuusta,
mahdollisesti myös Suomenselältä ja niiden siir-
toa kohdealueelle rakennettavaan totutustarhaan.
Totutustarhasta vapautettavat, tarhassa syntyneet
yksilöt leimautuvat alueeseen ja muodostavat sin-
ne lisääntyvän peurakannan. Siirtoineen ja totu-
starhauksineen palautus kesti aikanaan noin viitisen
vuotta ja Suomenselällä kannan vahvistuminen
noin 1000 yksilöön kesti lähes 20 vuotta (MMM
2007).

Sosiaaliset vaikutukset ja niiden arviointi

Sosiaalisilla vaikutuksilla tarkoitetaan hankkeesta
tai suunnitelmasta aiheutuvia välittömiä tai välil-
lisiä vaikutuksia yhteiskunnalle ja yhteisöille tai
eri väestöryhmien ja ihmisten elinolosuhteille, elä-

mäntävoille ja koetulle elämänlaadulle (Päivänen
ym. 2005, s. 8).²

Samoin kuin ympäristövaikutusten arviointi
(YVA), myös sosiaalisten vaikutusten arviointi on
suunnittelun osana ja päätöksenteon tueksi toteu-
tettava prosessi. Yleensä nämä kaksi vaikutusten
arviointityyppiä yhdistetään, sillä laki ympäris-
tövaikutusten arviointimenettelystä kattaa myös
vaikutukset ihmisten elinoloihin, terveyteen ja hy-
vinvointiin (Laki ympäristövaikutusten... 1994).
Molempien arviointityyppien tarkoituksena on
auttaa suunnittelua ja päätöksentekoa tunnistamal-
la hankevaihtoehtojen myönteisiä ja kielteisiä vai-
kutuksia sekä arvioimalla ja vertaamalla eri vai-
kutusten keskinäistä merkittävyyttä.³

Erojakin kahden arviointityypin välillä on.
Dietz (2004, s. 66) on esittänyt, että "[s]osiaalisten
vaikutusten arviointi (SVA) on politiikan analyysi-
menetelmä, jonka avulla on mahdollista integroi-
da tieteellinen politiikka-analyysi (engl. policy
analysis) demokraattiseen poliittiseen prosessiin."
Burgde ja Vanclay (2004, ss. 50–55) nostavat esiin
joukon sosiaalisten vaikutusten arvioinnin ydin-
kysymyksiä, kuten sen kenen intressit ovat oikeu-
tettuja, mikä on asukasosialistumisen rooli, mitä
vaikutuksia olisi otettava huomioon, kuinka vai-
kutuksia tulisi vertailla ja kuka niitä arvioi.

Yleensä sosiaalisten vaikutusten arviointia
sovelletaan ympäristöä muuttavien kehityshank-
keiden suunnittelun yhteydessä. Eläimiin liittyvät
arviointit ovat harvinaisia. Eläinluonnonvarojen
hyödyntämisen ja suojelun suunnittelun yhteydes-
sä sovellettavat menettelytavat, esimerkiksi adap-
tiivinen suunnittelu, voivat tietenkin olla varsin
lähellä sosiaalisten vaikutusten arvioinnin perin-
nettä (ks. esim. Riley ym. 2003). Metsäpeuran pa-
lautusistutus on tässä mielessä erityinen. Samalla
se myös nostaa esiin kolme toisiinsa kietoutuvaa
seikkaa, jotka ovat jääneet pienemmälle huomiolle
sosiaalisten vaikutusten arvioinnissa.

Ensimmäinen vain vähän sivuttu teema on
luontovaikutusten ja sosiaalisten vaikutusten kes-
kinäinen suhde: Perinteisesti ympäristövaikutusten
arviointi keskittyy luontovaikutuksiin ja yhteis-
kunnallisten vaikutusten arviointi ihmisvaikutuk-
siin. Käytännössä on kuitenkin miltei mahdotonta

²Instrumentin nimessä oleva sosiaalinen on hankala sana, sillä se viittaa moniin asioihin. Yritykset kääntää sana suomeksi osoittautuvat hankaliksi. Yhtäältä yhteisöllinen on kapea kiinnittäessään huomion tiettyihin yhteisöihin ja toisaalta yhteis-
kunnallinen laaja viitattessaan muodolliseen yhteiskuntaan. Siksi päätimme käyttää sanaa sosiaalinen.

³Tulkitsimme merkittävyyssarvioita vaikutusten arvon ja toteutumistodennäköisyyden yhdistävinä yleisinä käsityksinä. Tässä
mielessä ne ovat analogisia päätösanalyysien odotusarvoille (engl. expected value).

määrittellä, missä luontovaikutukset päättyvät ja ihmisvaikutukset alkavat. Ongelma on mahdollista ylittää, jos vaikutusten arvioinnin tarkastelu kohdistuu tekemisiin, siis siihen millaisiin ajattelu- ja toimintatapoihin suunniteltu hanke tai politiikka vaikuttaa.

Toinen vähälle huomiolle jäänyt seikka liittyy siihen, mikä on tarkoituksenmukainen vaikutusten arvioinnin analyysiyksikkö. Yleensä tarkastelussa ovat muutokset vaikutusten kohteina olevien yhteisöjen ja ryhmien rakenteissa, toiminnoissa ja vuorosuhteissa. Tässä artikkelissa yksikkönä ovat tavat. Ne ovat ajan myötä hankittuja tuntemisen, ajattelun ja toiminnan ominaisuuksia, kykyjä ja potentiaaleja, jotka ovat syntyneet ja jalostuneet vuorovaikutuksessa sosiaalisen, institutionaalisen ja ekologisen ympäristön kanssa (Hodgson & Knudsen 2012). Esimerkiksi metsästyminen ja muu luonnossa liikkuminen voivat olla tapoja, yleisiä luonnossa olemisen ja selviytymisen valmiuksia. Myös metson *Tetrao urogallus* tai metsäpeuran pitäminen kauniina tai ylevänä on tapa (tavoista ja tottumuksista; ks. Kivinen & Ristelä 2002, Määttänen 2009, Alhanen 2013).

Kolmas pienelle huomiolle jäänyt mutta tärkeä seikka on kohdeyleisön integroituminen mukaan suunnitteluun ja sen toteutettavuuden arviointiin. Vaikutusten arvioinnin näkökulmasta on olennaista huomata, että myönteiset ja kielteiset vaikutukset tavoissa eivät vain synny itsestään, vaan ne aina tavalla tai toisella tehdään tai tuotetaan yhdessä. Viime aikoina on alettu keskustella sosiaalisten vaikutusten hallintasuunnitelman (*engl.* social impact management plan) tarpeellisuudesta (Franks & Vanclay 2013). Näissä hallintasuunnitelmissä näkökulma on usein paikallisyhteisön näkökulmasta ulkopuolinen, hallinnallinen. Tuolloin tarkoituksena on pyrkiä varmistamaan kielteisten vaikutusten ennakointi, niihin puuttuminen ja hyväksynnän saaminen hankkeelle. Kun arvioinnin tarkastelukohteena ovat tavat, huomio kohdistuukin siihen, miten hankkeen suunnittelun ja toteuttamisen epävarmuudet, riskit ja muutokset sopivat yhteen olemassa olevien ajattelu- ja toimintatapojen kanssa ja millaista motivaatiota ja kyvykkyyttä toimijat osoittavat kielteisten vaikutusten lieventämiseen ja myönteisten kasvattamiseen.

Tarkoituksenamme on keskustelemaan vuorovaikutuksen ja vahvan toimintaorientaation avulla luoda lähtökohdat palautusistutuksen vaikutusten tunnistamiselle, arvioinnille ja hallinnalle.

Aineisto ja menetelmä

Asiantuntijahaastattelut

Työskentelyn perustaksi teimme kaksi asiantuntijahaastattelua ja kävimme lukuisia muita keskusteluja eri henkilöiden kanssa metsäpeurasta ja aiemman palautuksen vaikutuksista Suomenselän alueella. Haastatteluisia ja keskusteluissa käsitelimme myös suunnitteilla olevaa palautusistutusprosessia ja sen mahdollisia vaikutuksia kolmella potentiaalisella kohdealueella. Osallistuimme myös kahteen suunnittelua valmistelemaan työpajaan syksyllä 2012. Vaikutusten tunnistamisessa merkitystä oli myös kirjallisilla dokumenteilla, erityisesti metsäpeurakannan hoitosuunnitelmalla ja tutkimusjulkaisuilla (Bisi & Kurki 2003, Bisi ym. 2006, Kojola ym. 2009).

Metsäpeurafoorumit

Järjestimme kolme metsäpeurafooriumia, yhden kullakin elinympäristöalueella. Etelä-Pohjanmaan ja Satakunnan rajaseudulla metsäpeuran potentiaaliset yhteiset kesä- ja talvilaitumet sijaitsevat Lauhanvuoren ja Kauhanevan-Pohjankankaan kansallispuistojen alueella ja läheisyydessä. Kutsuimme kesälaidunalueelta arpomalla 10 metsästyseuraa ja 10 kyläyhdistystä. Mukaan kutsuimme myös alueen riistanhoitoyhdistykset ja kahden alueellisen riistaneuvoston jäsenet (koska alue sijaitsee Suomen riistakeskuksen kahden aluetoimiston rajalla). Näiden lisäksi kutsuimme muita toimijoita, kuten viidestä kunnasta (Karvia, Honkajoki, Jalasjärvi, Kauhajoki ja Isojoki) kaksi edustajaa kustakin, Metsähallituksen ja muita paikallisia ja alueellisia sidosryhmiä. Yhteensä kutsuttuja tahoja oli 55 kappaletta. Tilaisuuteen saapui 28 osallistujaa. Foorumin pitopaikaksi valikoitui Isojoen Lauhansarvi. Foorumi pidettiin 12.4.2013.

Pohjois-Karjalassa peruseriaate oli sama. Koska kesä- ja talvilaidunalueet olivat laajemmat ja etäisyydet pidempiä, kutsuimme arvonnalla 20 kyläyhdistystä ja 20 metsästyseuraa. Mukaan kutsuimme myös alueen riistanhoitoyhdistykset ja alueellisen riistaneuvoston jäsenet. Näiden lisäksi kutsuimme muita Ilomantsin ja Lieksan kunnista kaksi edustajaa kummastakin, Metsähallituksen ja muita paikallisia matkailuyrittäjiä ja sidosryhmiä. Kaiken kaikkiaan kutsuimme 72 tahoja (kuntien kohdalla kutsu meni erikseen kahdelle eri henkilölle) ja tilaisuuteen saapui 17

Metsäpeurafoorumeissa alustettiin ryhmätyöskentelyä alustuksilla, jotka käsittelivät kaavailtua palautusistutusta sekä kokemuksia edellisestä istutuksesta Suomenselälle.

The regional wild forest reindeer forums started with the short introductions to the ongoing planning process and experiences gained from the previous reintroduction of animals in the Suomenselkä region.

henkilöä. Tilaisuus järjestettiin Ilomantsin kunnantalolla 19.4.2013.

Pohjois-Pohjanmaan ja Pohjois-Savon vedenjakaja-alueelta valitsimme Oulujärven lounaispuoleisen laidunalueen, koska ylempät kesä- ja talvilaidunalueet ovat poronhoitoalueen läheisyyden vuoksi lähtökohtaisesti mahdottomia. Metsäpeurat voivat lounaispuolen laitumelta vaeltaa pohjoiseen, kohti poronhoitoaluetta, mutta tilanteeseen on mahdollista puuttua. Kutsuimme jälleen arpomalla 10 metsästysseuraa ja 10 kyläyhdistystä. Näiden lisäksi kutsuimme kolmen kunnan (Pyhäntä, Siikalatva ja Vieremä) edustajat ja saman kolmen riistanhoitoyhdistyksen edustajat. Mukaan kutsuttiin myös kahden alueellisen riistaneuvoston jäsenet. Yhteensä kutsuttuja oli 45 tahoja ja tilaisuuteen saapui 23 henkilöä. Tilaisuus järjestettiin Pyhännällä, Metsätietokeskuksessa 25.4.2013. Tilaisuuksiin kutsuttujen, mutta siitä poisjääneistä ei toteutettu niin kutsuttua katoanalyysiä. Tietoon ei ole kuitenkaan tullut syitä poissaoloon, jotka liittyisivät näkemyksiin koskien käsiteltävää aihepiiriä.

Työtapa kaikissa foorumeissa oli sama. Ensin (1) Metsähallituksen edustaja kertoi mahdollisesti tulevina vuosina mahdollisesti tehtävästä palautusistutuksesta ja sen suunnittelusta, sitten (2) Suomen riistakeskuksen edustaja kertoi Suomenselälle 1980-luvun alussa tapahtuneen palautuksen vaiku-

tuksista, ja tämän jälkeen (3) paikallinen toimija kertoo kokemuksensa metsäpeuroista ja niiden läsnäolon vaikutuksista. Lopuksi (4) tämän raportin ensimmäinen kirjoittaja piti lyhyen alustuksen sosiaalisten vaikutusten arvioinnin tarkoituksesta ja työskentelytavoista.

Alustusten jälkeen työskentely jatkui ryhmissä, jotka muodostettiin taustatahoiltaan samankaltaisista edustajista (metsästysseurat, riistanhoitoyhdistykset, alueellinen riistahallinta jne.) Nauhoitimme ryhmätyötilaisuudet, jotta myöhemmin voimme palata keskusteluiden yksityiskohtiin. Ryhmätyöskentelyn alussa kukin osallistuja kirjasi omin sanoin paperille sellaisia metsäpeuran läsnäoloon liittyviä vaikutuksia, jotka ovat hänelle itselleen merkityksellisiä ja palauttamisen kannalta huomionarvoisia. Tähän käytettiin noin 15 minuuttia. Tämän jälkeen kustakin vaikutuksesta keskusteltiin ryhmässä perusteellisesti. Lopuksi keräsimme nämä paperille muistiinpanoiksi kirjoitetut vaikutuslistat tutkimusaineistoksi.

Ryhmätyön toisen työvaiheen muodosti niin sanottu Q-lajittelu (metodista; Dziopa & Ahern 2011 ja sovelluksista Dasgupta & Vira 2005, Cheng & Mattor 2006). Asiantuntijahaastattelujen perusteella olimme ennakkoon laatineet 27 vaikutuskorttia, joista kukin käsitteli yhtä haastatteluista tunnistamaamme vaikutusteemaa. Pyhännällä eli pohjoisimmalla mahdollisella palautuksen kohde-

alueella kortteja oli 28, koska siellä muista alueista poiketen mukana vaikutuksiin sisällytettiin myös poronhoito. Samalla ryhmissä keskusteltiin, mikäli pakasta puuttui sellainen vaikutus, joka oli noussut ryhmäkeskustelussa esiin. Jos katsottiin yhteisesti tarpeelliseksi, kortti lisättiin henkilökohtaiseen tai ryhmän kaikkien jäsenten pakkaan.

Tehtävänä oli asettaa kortit suhteelliseen järjestykseen. Kaikkein mitättömimmät vaikutukset asetettiin sarakkeeseen numero yksi (1) ja merkittävimmät sarakkeeseen seitsemän (7). Muut vaikutukset asetettiin merkityksen mukaan sarakkeittain noiden kahden ääripään väliin (2–6). Jokainen teki tehtävän samaan aikaan itsenäisesti. Lopuksi kunkin arvostuksista keskusteltiin. Tehtävän jälkeen keskusteltiin kaikkein tärkeimmistä vaikutuksista ja nimettiin ryhmän kannalta keskeisimmät – nämä esiteltiin kaikkien osallistujien yhteisessä loppukeskustelussa.

Osana loppukeskustelua, ryhmätöiden purkamisen jälkeen, osallistujille esiteltiin ajatus sosiaalisten vaikutusten hallintasuunnitelmasta. Osallistujille annettiin sitoutumisen astetta mittaava tehtävä, johon kukin osallistuja vastasi kirjallisesti yksilönä ja omalla nimellään. Tehtävänä oli vastata kyllä tai ei kuhunkin seuraavista kysymyksiin: Jos palautusistutus toteutuu tälle alueelle, a) haluatko osallistua haitallisten vaikutusten lieventämiseen ja hyödyllisten kasvattamiseen (kyllä/ei) ja jos haluat, miten: b) metsäpeurojen silmälläpito, c) metsäpeurojen laskenta, d) vahinkojen ennaltaehkäisy, e) tarhavaiheen ruokinta, f) laillinen petokontrolli, g) ennakointi / petojen siirto, h) kehittämishankkeet, i) joku muu, mikä?

Analyysimenetelmiä

Tilastollisilla menetelmillä ja laadullisen aineiston teemoittelulla pyrittiin tukemaan päättelyä ja tiivistämään aineistoa siten, että sen olennaiset piirteet tulevat ymmärrettävämpään, yleisempään ja helpommin viestittävään muotoon.

Ensimmäinen analyysivaihe oli erilaisten vaikutusten tunnistaminen. Kirjallisuudesta, asiantuntija-haastattelusta sekä metsäpeuratilaisuuksissa osallistujien tekemistä henkilökohtaisista vaikutuslistauksista tunnistettiin palautuksen vaikutusten kirjo. Tämä analyysi auttoi vastaamaan kysymykseen, millaisia ennakoitua metsäpeuran palautuksen sosioekologiset vaikutukset voivat olla yleisesti. Henkilökohtaisesti kirjatusta vaikutuslistauksista poimittujen tekstinäytteiden osalta

analyysi kertoi myös siitä, miten yksittäisistä vaikutuksista ajatellaan ja millaisia keskusteluja palauttaminen voi synnyttää. Tekstinäytteitä ei materiaalin laajuuden vuoksi voitu sisällyttää tähän artikkeliin, vaan ne on julkaistu erillisenä sähköisenä dokumenttina (Hiedanpää & Pellikka 2013), tulos-osiossa tähän liitemateriaaliin viitaten.

Q-järjestettyä aineistoa kuvailtiin alueittain minimi- (min), maksimi- (max), moodi- (mo) ja mediaaniarvojen (md) avulla ja testaten, oliko vaikutusten merkittävyyden järjestyksillä alueittain tai taustaryhmittäin eroa (ylipäättään; Kruskal-Wallis- tai χ^2 -testi) sekä aluepareittain (Dwass-Steel-Critchlow-Flignerin testi). Yksittäisten vaikutusennakointien yhteyttä valmiuteen osallistua palautuksen eri toimintoihin kuvattiin Spearmanin järjestyskorrelaation avulla. Aineistoa kiteytettiin myös koostamalla ryhmittymiä eksploratiivisen faktorianalyysin (PCI) avulla eli Q-menetelmällä (Brown 1980). Tämä analyysi auttoi vastaamaan kysymykseen, miten merkittävänä tai huomionarvoisina näkökohtina tai riskeinä/mahdollisuuksina tiettyjä vaikutusteemoja yleisesti pidettiin milläkin kohdealueella ja miten suhde näihin teemoihin jakoi tai yhdisti eri ihmisryhmittymiä. Ryhmittymien lukumäärän määrittämisen kriteereinä pidettiin pääkomponentin ominaisarvoa > 1 sekä sitä, että komponenttiin latautui korrelatiivisesti merkittävästi vähintään kaksi eri henkilöä. Tuloksia tulkittaessa on huomattava, että muutamien henkilöiden kohdalla lataus oli negatiivinen, jonka vuoksi q-ryhmittymään kuuluminen tarkoittaa huomion kiinnittymistä muista ryhmittymistä poikkeavalla tavalla tiettyihin vaikutuksiin, ei siis aina samanlaista näkemystä niiden merkittävyydestä. Tilastollisena merkitsevyytensä käyttämissä testeissä muutoin arvoa $P < 0.05$, mutta ryhmittymiä ja niiden vaikutuskohtaisia painotuseroja tunnistettaessa arvoa $P < 0.01$.

Tulokset

Vaikutusten kirjo laaja

Kahdesta huhtikuussa 2013 tehdystä asiantuntija-haastattelusta tunnistettiin kaikkiaan 28 vaikutusta (ks. taulukko 1, sarake ”Vaikutus”). Valtaosa näistä oli samoja mitä oli tuotu esiin myös Bisin ja Kurjen (2003) tekemissä teemahaastatteluisissa. Uusina vaikutuksina tunnistettiin *kiintymys metsäpeuraan, kulttuurihistoria, lajisuojelun imago, luontotietoisuus, metsätalousvahingot, suurpeto-*

jen houkuttelu sekä *terveysriski*, joista jälkimmäinen liittyi sairauksiin, joita metsäpeurasta voi tarttua esimerkiksi tuotantoeläimiin.

Metsäpeuratilaisuuksissa edellä mainituista 28 vaikutuksesta tunnistettiin osallistujien omaehtoisesti tekemistä listauksista kaikki muut paitsi *vaikutusten ajallisuus*. Tämä asiantuntijahaastattelusta tunnistettu vaikutus liittyi havaintoon, että Suomenselän metsäpeurakannan tietyt haitalliset vaikutukset (mm. maatalousvahingot) realisoituivat kannan kasvettua aikaisemmin kuin tietyt myönteiset vaikutukset (metsästys), jotka ilmaantuaan tasapainottivat ja rauhoittivat tilannetta. Metsäpeuratilaisuuksissa tämä vaikutusten eri puolien eriaikainen ilmaantuminen käsiteltiin yleisemmin osana hyötyjen ja haittojen jaon kokonaisuutta. Kaiken kaikkiaan useimmin osallistujien omaehtoisesti tekemistä listauksista tunnistettiin kuvauksia metsäpeuran myötä syntyvästä matkailupotentiaalista (*matkailuelinkeinot*; 63 % osallistujista), metsäpeurasta alueelle uutena riistaeläimenä (*riistavara*; 54 % osallistujista). Kolmanneksi useimmin ihmisten omaehtoisesti esiin nostama vaikutusteema liittyi vahinkoihin viljelmillä (Maatalousvahingot; 46 %).

Merkillepantavaa oli se, miten tilaisuuksissa nousi esiin monta uutta, aiemmin syystä tai toisesta katveessa ollutta näkökulmaa. Yksittäisinä, ainakin joillekin toimijoille ja joillakin alueilla mahdollisina ja merkityksellisinä vaikutuksina foorumissa kerätyistä kommentteista tunnistettiin muun muassa seuraavat: *poronlihankysyntä, hankekustannukset, hirvikärpänen, salametsästys ja valvonnan tarve, Suomi–Venäjä-yhteistyön kehittäminen sekä kalevalaisen kulttuuriperinnön arvostuksen kasvu*. Joissakin kommentteissa tuotiin esille palautuksen pitkäkestoisuus ja *ylisukupolvisuus*, palautuksen myötä lisääntyvä *toimijoiden välisen rakentavan yhteistyön kehittäminen, työllistävä vaikutus, uutisoinnin ja viestinnän lisääntyminen*, lajiin liittyvän *päätöksenteon lisääntyminen* (koko lista; ks. Hiedanpää & Pellikka 2013). Lyhyellä aikavälillä syntyviä vaikutuksia nähtiin jo syntyvän siitä, että näihin palautusistutuksiin liittyy avoin ja monipuolinen kansalaisten mukanaolo nyt pidetyistä tilaisuuksista alkaen.

Vaikutusodotukset melko samankaltaiset eri alueilla

Metsäpeuran palautusistutusten vaikutusten arvioitiin olevan yllättävän samankaltaisia kaikilla

kolmella kohdealueella: Jos vaikutuksen merkittävyyden mittapuuksi otetaan kuhunkin tilaisuuteen osallistuneiden kesken annetut tyypillisimmät henkilökohtaiset arviot (taulukko 1; mediaanit (md) ja moodi-arvot (mo)), erottuivat *elämykset, lajin arvostaminen, luontotietoisuus, monimuotoisuus* sekä *yhteisön imago* kaikilla kohdealueilla hyvin merkityksellisinä vaikutuksina (md ja mo > 5 kussakin).

Osallistujat viittasivat elämyksillä ja lajin arvostamisella muun muassa siihen, miten komeita ja uljaita eläimet ovat, miten sulavasti ne liikkuvat ja miten vaikuttavia niiden aiemmat kohtaamiset ovat kokijoille kokonaisuutena olleet. Osalle osallistujista laji oli vieras ja jopa eksoottinen, ja eläinten kohtaamista ennakoitiin jännittävänä ja kiinnostavana (ks. Hiedanpää & Pellikka 2013; vaikutus 1). Arvostamisella viitattiin lajin merkittävyyteen ihmisille, mutta myös eläinten itseisarvoon. Edellä mainittujen piirteiden katsottiin osaltaan lisäävän yleistä kiinnostusta luontoon ja monenlaisia aktiviteetteja, joista monet liittyivät nuoriin, kasvatukseen ja luonnontuntemukseen.

Monet tilaisuuksien osallistujista näkivät metsäpeurojen palauttamisen lisäävän luonnon monimuotoisuutta lajimäärää kasvattamalla ja osan mielestä myös ekosysteemin toiminnot monipuolistuvat (ks. Hiedanpää & Pellikka 2013; vaikutus 18). Yhteisön imagon katsottiin nousevan sitä kautta, että alue ja kunnat saavat näkyvyyttä medioissa ympäristöstävällisenä ja kiinnostavaa lajia vaalivana. Tämän katsottiin piristävän alueelle suuntautuvaa matkailua.

Vastaavasti kaikkein merkityksettömimpinä palautusistutusten vaikutuksina pidettiin kaikilla kolmella alueella *metsätalousvahinkoja* sekä metsästäjien keskinäistä *kilpailua saaliista* (md ja mo < 3 kussakin; taulukko 1). Yksittäisissä kommentteissa tuotiin esille huoli vahingoista koivun- ja männynntaimikoista, mutta useat näkivät metsäpeurat ylipäätään tässä suhteena varsin harmittomina – varsinkin hirveen verrattuna (ks. Hiedanpää & Pellikka 2013; vaikutus 14). Vaikka moni osallistujista odotti metsäpeuran palauttamisen tuovan tulevaisuudessa metsästysmahdollisuuksia, vain harva kuitenkaan edes kommentoi sitä, että pyyntilupakiintiön tai saaliin jako synnyttäisi metsästäjien kesken ristivetoa (ks. kuitenkin Hiedanpää & Pellikka 2013; vaikutus 4).

Kokonaisuutena palautus nähtiin tilaisuuksissa hyvin myönteisenä asiana, mikä näkyi paitsi edellä kuvattujen myönteisten vaikutusten saamana kor-

Taulukko 1. Yhteenveto henkilökohtaisista vaikutusarvioista alueittain (skaala: 1 = hyvin vähämerkityksellinen, ... 7 = hyvin merkittävä). Alueiden välisten erojen tilastollista merkitsevyyttä arvioidaan Kruskal-Wallis-testillä (K-W; * = $p < 0.05$; ** = $p < 0.01$; *** = $p < 0.001$). x = ei arvioitu.

Table 1. The summary statistics of the personal expected values regarding the re-introduction of forest reindeers in regions (scale: 1 = highly insignificant, ... 7 highly significant). The Kruskal-Wallis-test (K-W) is used to test whether the values differ between the regions (= $P < 0.05$; ** = $P < 0.01$; *** = $P < 0.001$). x = was not estimated.*

Vaikutus, impact	Isojoki				Ilomantsi				Pyhäntä				K-W, χ^2
	min– max	md	mo	n	min– max	md	mo	n	min– max	md	mo	n	
Elämykset, <i>recreation</i>	2–7	6	7	28	5–7	7	7	18	1–7	7	7	23	2.692
Lajin arvostaminen, <i>the value of species</i>	2–7	6	7	27	5–7	7	7	18	2–7	6	7	23	2.632
Luontotietoisuus, <i>the nature conscienceness</i>	1–7	6	7	28	4–7	6	6	17	3–7	6	6	23	3.184
Monimuotoisuus, <i>biodiversity</i>	4–7	6	5	28	2–7	6	7	18	1–7	6	6	23	1.808
Yhteisön imago, <i>the community image</i>	3–7	6	7	27	4–7	6	7	17	1–7	6	6	23	1.679
Riistavara, <i>natural resource</i>	1–7	6	7	27	2–7	5	5	17	1–7	6	7	23	1.241
Suurpetojen houkuttelu, <i>aggregates large carnivores to the region</i>	2–7	6	7	28	2–7	5	5	18	2–7	6	6	23	4.907
Lajisuojelun imago, <i>the image of the species conservation</i>	2–7	5	5	27	3–7	6.5	7	18	1–7	5	6	23	4.95
Kulttuurihistoria, <i>the awareness of the cultural history</i>	1–7	5	7	28	1–7	5	5	18	1–7	6	6	23	0.936
Matkailuelinkeinot, <i>tourism</i>	3–7	6	7	28	2–7	5	5	17	1–7	5	5	23	2.161
Metsästysmatkailu, <i>hunting tourism</i>	1–7	5	5	27	1–7	6	6	17	2–7	5	6	23	0.259
Suurpedot kaventavat metsästysmahdollisuuksia, <i>large carnivores decrease the hunting opportunities</i>	1–7	5	7	27	2–7	4	4	18	1–7	6	7	23	4.303
Tutkimustieto, <i>the research needs</i>	1–7	5	5	26	1–7	5.5	6	18	1–7	4.5	6	22	1.34
Kiintymys metsapeuroihin, <i>attachment to the species</i>	1–7	5	5	27	2–7	5	5	18	1–7	4	1	23	0.67
Metsästyskulttuuri, <i>the diversity of hunting culture</i>	1–6	3	2	27	1–6	4	3	18	1–7	5	6	23	8.684***
Maankäyttö, <i>land use</i>	1–7	3	3	27	1–7	4	4	18	1–7	4	4	23	6.322*
Koirien käyttö metsästyksessä, <i>disturb the using of dogs for hunting other game animals</i>	1–7	3	3	27	1–6	3	3	18	1–6	4	4	23	1.763
Liikennevahingot, <i>the traffic accidents</i>	1–7	3	3	27	1–4	2	2	18	1–7	5	7	23	16.022***
Maatalousvahingot, <i>damages to the agriculture</i>	1–7	4	5	28	1–6	2	1	18	2–7	4	2	23	18.742***
Hyötyjen ja haittojen kohdentuminen, <i>the sharing of benefits and costs</i>	1–7	4	4	27	1–6	2	1	18	1–7	3	3	23	5.214
Terveysriski, <i>the spreading of wildlife diseases</i>	1–7	2.5	1	24	1–6	3	2	18	1–7	3	2	23	0.073
Käytön ja suojelun suhde, <i>the tension between the resource use and conservation</i>	1–7	3	4	27	1–7	3	3	18	1–6	2	2	23	0.534
Metsästäjien ja suojelijoiden ristiriidat, <i>conflicts between hunters and conservationists</i>	1–7	3	3	27	1–5	2	1	18	1–6	3	3	23	5.394
Vaikutusten ajallisuus, <i>the temporal asynchroneity of benefits and costs</i>	1–7	3	2	27	1–5	2	1	18	1–6	3	3	23	2.953
Muut vahingot, <i>other damages</i>	1–7	3	1	27	1–5	1	1	18	1–7	3	5	23	16.795***
Kilpailu saaliista, <i>the tension among hunters competing for prey</i>	1–6	2	2	27	1–6	2	1	18	1–6	2	2	23	1.704
Metsätalousvahingot, <i>damages to forestry</i>	1–7	2	1	27	1–3	1	1	18	1–6	2	2	23	10.697**
Porotalous, <i>damages to reindeer herding</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	1–7	4.5	7	20	

keana painoarvona, myös osallistujien omaehtoisesti kirjaamissa kommentteissa (ks. Hiedanpää & Pellikka 2013; kohta ”Vastaanotto yleisesti”).

Vahinko-odotusten suhteen alueet poikkesivat toisistaan

Alueittain koostetut vaikutusodotukset olivat tilastollisesti merkitsevästi erilaisia joidenkin melko tai vain vähän tärkeinä pidettyjen osa-alueiden kohdalla (taulukko 1): Odotukset poikkesivat metsästyskulttuurin, maankäytön ja vahinkojen (*liikenne-, maatalous-, metsätalousvahingot* ja *muut vahingot*) osalta (K-W-testi, $P < 0.05$ kussakin). Osallistujien näitä teemoja koskevat kommentit ilmentävät näitä ajattelutapoja ja niiden alueellisia eroja (ks. Hiedanpää & Pellikka 2013; vaikutukset 10, 13, 14).

Itäisimmällä kohdealueella Ilomantsissa ennakointiin *liikennevahingot* ja *maatalousvahingot* vähämerkityksisemmiksi vaikutuksiksi kuin muilla alueilla. Tämä ilmeni paitsi siitä, että vain muutama osallistuja omaehtoisesti nosti esiin nämä vahinkoteemat listatessaan vaikutuksia, myös siinä, miten ihmiset myöhemmin näille teemoille antoivat numeerisia arvioita. Suhteessa muihin vaikutuksiin Ilomantsissa *metsästyskulttuurin* rikastuminen ennakointiin enemmän ja *metsätalousvahingot* vähemmän merkityksellisemmiksi kuin läntisimmällä alueella (Isojoella) (Dwass-Steel-Critchlow-Fligner testi; $P < 0.05$ kussakin). Mataliksi ennakoitua vahingot Ilomantsissa kytkeytyvät heikoiksi ennakoituihin jännitteisiin hyödyn- ja haitanjakajien kesken.

Yksittäisten osallistujien ennakoitien välillä oli suuria eroja liki kaikkien vaikutusten kohdalla kaikilla kolmella alueella (taulukko 1; min- ja max-arvot). Ainoastaan Ilomantsin tilaisuuden mukanaolijat olivat yksimielisiä *elämysten* ja *lajin arvostuksen* suuresta merkityksestä (arvio > 4 eli tärkeä vaikutus kaikilla Ilomantsin vastaajilla). Muiden vaikutusten kohdalla kaikissa tilaisuuksissa oli ihmisiä, joista osa ennakoi jotain tiettyä vaikutusta numeerisesti melko tai hyvin merkittävänä ja osa melko tai hyvin merkityksettömänä.

Tyypilliset vaikutusodotukset vaihtelivat vain vähän taustatahoittain

Vastaajien taustaryhmien välinen suuntaa-antava ajattelutapojen vertailu toteutettiin vain neljän tahon osalta, joilla kullakin yhteenlaskettu edus-

tajamäärä tilaisuuksissa oli vähintään kymmenen (RHY 20 kpl; riistahallinto (työsuhteiset ja luotamushenkilöt) 12 kpl; metsästyseurat 12 kpl; kyläyhdistys 10 kpl). Näiden ryhmien edustajien tyypilliset odotukset koskien merkittävimpiä ja toisaalta vähämerkityksisimpiä vaikutuksia olivat hyvin samankaltaiset (taulukko 2).

Vaikka huomioon otetaan koko aineiston kirjo ryhmien sisällä eikä vain keskiluvut, ei ryhmien välillä havaittu merkittäviä eroja. Ainoa tilastollisesti merkitsevä ero neljän taustatahon edustajien välillä liittyi ennakoituihin koskien *suurpetojen houkuttelua* (K-W-testi; $\chi^2 = 10.67$; $P = 0.01$) – riistaviranomaiset pitivät tätä vaikutusta melko merkityksettömänä (mo = 3; md = 4), kun muut edellä mainitut ryhmät pitivät vaikutusta vähintään tärkeänä tai hyvin tärkeänä (mo ≥ 5 ja md ≥ 5.5 kussakin ryhmässä).

Toimintavalmius

Tilaisuuksien lopussa paikalla olleilta henkilöiltä tiedusteltiin halukkuutta olla omakohtaisesti mukana palautusistutuksen vaiheissa, jos tällainen operaatio toteutetaan heidän alueellaan. Kaikki tässä vaiheessa tilaisuuksissa paikalla olleet ihmiset (60 osallistujaa) kolmea henkilöä lukuun ottamatta ilmaisivat kirjallisesti halukkuutensa jonkinasteiseen mukanaoloon. Kysymystä laadittaessa oli ennakoitu, että työvaiheet etenisivät karkeasti ottaen vähiten työlästä kohti erityisiä valmiuksia ja suurempaa työpanosta edellyttäviin mukanaolon muotoihin. Ennakointi osuikin yksin siinä suhteessa, että halua metsäpeurojen silmälläpitoon oli suurella osalla (taulukko 3; 87 %) koko joukossa, samoin esimerkiksi *lailliseen petokontrolliin* (73 %). Ehkä yllättävin havainto oli suuri yleinen kiinnostus mukanaoloon *kehittämishankeissa* (78 %) – metsäpeuran palauttaminen nähtiin mahdollisuutena monenlaisille rakentaville, useita eri toimijoita yhdistäville toiminnan muodoille (ks. Hiedanpää & Pellikka 2013; kohdat ”*Uudet kehittämismahdollisuudet*” sekä ”*Lisää rakentavaa yhteistyötä*”).

Alueittain tarkasteltuna toimintahalu jakautui verrattain samankaltaisesti. Tämä piirre sekä aineiston pieni koko tekevät yhdessä ymmärrettäväksi sen, ettei tilastollisesti merkitseviä eroja havaittu (χ^2 -testi; $P > 0.10$ kaikkien toimintojen kohdalla). Sama aineiston riittävyden haaste liittyi taustatahohtaiseen toimintahalun tarkasteluun: vaikka aineistosta lasketut osuudet poikkesi-

Taulukko 2. Yhteenveto henkilökohtaisista vaikutusarvioista suurimmissa metsäpeurafoorumien taustaryhmissä (RHY = riistanhoito-yhdistys). (skaala: 1 = hyvin vähämerkityksellinen, ... 7 = hyvin merkittävä). ¹ = vain Pyhännän aineisto, x = ei voitu laskea aineistosta.

Table 2. The summary statistics of the personally given expected values regarding the re-introduction of forest reindeers by interest groups (scale: 1 = highly insignificant, ... 7 highly significant). The only statistically significant difference between the groups, not shown in the table, related to the expectation that wild forest reindeers may aggregate large carnivores to the region (Kruskal-Wallis test; $\chi^2 = 10.67$; $P = 0.01$). ¹ = covers only data from Pyhäntä region, x = could not be calculated.

Vaikutus, impact	Metsästysseura <i>Hunting club</i>			RHY <i>Game management association</i>			Kyläyhdistys <i>Village council</i>			Riistahallinto <i>Wildlife administration</i>		
	mo	md	min-max	mo	md	min-max	mo	md	min-max	mo	md	min-max
Elämykset, <i>recreation</i>	7	7	5-7	7	7	1-7	7	7	5-7	7	7	4-7
Riistavara, <i>natural resource</i>	7	5.5	2-7	7	6	2-7	7	5	1-7	7	6	4-7
Lajin arvostaminen, <i>the value of species</i>	7	7	3-7	7	6	2-7	6	6	2-7	7	6	3-7
Luontotietoisuus, <i>the nature conscienceness</i>	7	6.5	4-7	7	6	1-7	7	7	4-7	6	6	3-7
Metsästysmatkailu, <i>hunting tourism</i>	6	6	2-7	6	5	1-7	7	5	2-7	7	5.5	3-7
Yhteisön imago, <i>the community image</i>	7	6	2-7	6	6	1-7	7	6.5	3-7	6	6	5-7
Lajisuojelun imago, <i>the image of the species conservation</i>	7	4.5	1-7	5	5	1-7	6	6	2-7	6	5.5	2-7
Monimuotoisuus, <i>biodiversity</i>	5	6	5-7	6	6	1-7	7	5.5	4-7	6	6	4-7
Kulttuurihistoria, <i>the awareness of the cultural history</i>	4	4	1-7	7	5	1-7	6	5.5	2-7	6	5.5	1-7
Suurpetojen houkuttelu, <i>aggregates large carnivores to the region</i>	7	6.5	4-7	6	6	3-7	7	5.5	2-7	3	4	2-6
Suurpedot kaventavat metsästysmahdollisuuksia, <i>large carnivores decrease the hunting opportunities</i>	7	6	4-7	6	6	2-7	5	5	1-7	5	4.5	1-7
Kiintymys metsäpeuroihin, <i>attachment to the species</i>	5	5	1-7	5	5	1-7	7	4.5	2-7	5	5	1-6
Matkailuelinkeinot, <i>tourism</i>	5	5	1-7	5	5	2-7	5	5	3-7	7	6	4-7
Tutkimustieto, <i>the research needs</i>	5	5	1-7	3	4	1-6	6	6	3-7	4	4	2-7
Metsästyskulttuuri, <i>the diversity of hunting culture</i>	5	5	1-6	3	4	2-7	3	3	1-7	6	4.5	1-7
Maankäyttö, <i>land use</i>	1	3	1-7	4	4	1-7	6	5	2-6	4	3.5	1-6
Koirien käyttö metsästyksessä, <i>disturb the using of dogs for hunting other game animals</i>	3	3	1-7	4	4	1-6	3	3.5	1-6	4	4	1-6
Hyötyjen ja haittojen kohdentuminen, <i>the sharing of benefits and costs</i>	1	2.5	1-7	3	3	1-7	5	4	1-7	4	4	2-6
Liikennevahingot, <i>the traffic accidents</i>	3	3	1-7	2	3	1-7	2	2.5	1-7	6	5	1-7
Käytön ja suojelun suhde, <i>the tension between the resource use and conservation</i>	1	2.5	1-7	2	3	1-6	3	3	1-7	4	4	1-7
Metsästäjien ja suojelijoiden ristiriidat, <i>conflicts between hunters and conservationists</i>	2	2	1-7	3	3	1-6	1	3.5	1-7	3	3	1-5
Maatalousvahingot, <i>damages to the agriculture</i>	2	2.5	1-7	2	3	1-7	1	3	1-7	3	3.5	2-7
Terveysriski, <i>the spreading of wildlife diseases</i>	1	3	1-7	2	2	1-7	2	2	1-6	3	3	1-5
Muut vahingot, <i>other damages</i>	3	2.5	1-7	2	2	1-7	1	1.5	1-7	1	2	1-6
Kilpailu saaliista, <i>the tension among hunters competing for prey</i>	1	2.5	1-5	2	2	1-6	1	1	1-6	2	2	1-5
Vaikutusten ajallisuus, <i>the temporal asynchrony of benefits and costs</i>	1	2.5	1-6	2	2	1-5	1	2.5	1-7	2	3	1-6
Metsätalousvahingot, <i>damages to forestry</i>	1	1	1-7	1	2	1-5	1	1	1-5	2	2	1-6
Porotalousvaikutukset ¹ , <i>damages to reindeer herding¹</i>	x	5	3-7	2	3	1-7	x	1	1-1	6	5.5	4-7

vatkin kohtuullisen paljon toisistaan ja houkuttelee päättämään, että esimerkiksi *metsäpeurojen las-kentaan* sekä *petokontrolliin* on etenkin riistahal-linnossa valmiutta ja toimijarooliin liittyviä työ-tehtäviä, ei sille saada vahvaa tilastollista tukea (taulukko 4). Sen sijaan *tarhavaiheen ruokinnan* kohdalla erot eri ryhmien välillä olivat tilastolli-sesti merkitseviä (χ^2 -testi; $P < 0.05$).

Koko aineiston tasolla tarkasteltuna mikään yksittäinen vaikutusodotus ei ollut tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä henkilökohtaisesti annettujen ja toimintavalmiutta indikoivaan ”kyllä”-vastausten yhteismäärään (summamuuuttuja; taulukko 5). Toisin sanoen yksikään tiettyä yksittäistä vaikutusta koskeva myönteinen tai kielteinen odotus ei selvästi kytkeytynyt haluun olla mukana (tai sivussa) palautukseen liittyvissä toiminnoissa. Etumerkiltään negatiivisia korrelaatioita edellä mainitulla muuttujalla oli monien vahinkojen kanssa, samoin toimijoiden välisten jännitteiden suhteen, mutta ainoa suuntaa-antava positiivinen korrelatiivinen yhteys ($r_s = 0.23$; $P = 0.08$) mukanaolohalukkuuteen oli *metsästysmatkailulla*.

Yksittäisten henkilöiden näkemysten ryhmittäminen

Kolme tilaisuutta yhdessä. Yhteensä 68 henkilöä osallistui vaikutuskorttien eli Q-aineiston järjestämistehtävään. Heistä 61 järjesti aineiston siten, että sen perusteella voitiin henkilöt samankaltaisine vaikutuskäsityksineen jakaa vähintään kaksi ihmistä käsittäviin ryhmittymiin.⁴ Nämä kahdeksan pääkomponenttia selittivät 67 % aineiston kokonaisvaihtelusta (taulukko 6). Ensimmäiseen ryhmittymistä luokiteltiin yli puolet ihmisistä, ja he edustivat useita eri taustatahoja. Analyysin mukaan etenkin tämä ryhmittymä (1) jakaa käsityksen siitä, että metsäpeuran palautus parantaa lajisuojelun imagoa ja poikkeaa tässä suhteessa muista ryhmittymistä (etenkin ryhmittymistä 3, 4, 6, 7 ja 8). Ajattelutapojensa suhteen tilaisuuksissa vähemmistöä edustaneet ryhmittymät poikkesivat toisistaan (ja osa ryhmittymästä 1) näkemysineen, joiden mukaan metsäpeurojen palauttaminen avaa esimerkiksi ongelmallisella tavalla suurpeto-

kysymykset (ryhmittymät 2, 3), synnyttää luonnonkäytön ja suojelun välille jännitteitä (ryhmittymä 6), tai että metsäpeurojen ympärille syntyvä metsästyskulttuuri rikastuu. Osa pienistä ryhmittymistä (esim. ryhmittymä 8) erottui sitä kautta, että ne torjuivat ryhmittymää 1 hanakammin näkemysten hyötyjen ja haittojen kehkeytymisen eriaikaisuudesta (vaikutusten ajallisuus).

Isojoki. Kaikkiaan 27 henkilöä osallistui vaikutuskorttien (Q-aineiston) järjestämiseen. He jakautuivat ajattelutapojensa samankaltaisuuden perusteella kukin yhteen viidestä ryhmittymästä (ts. pääkomponentista) lukuun ottamatta kolmea henkilöä, jotka ryhmittyivät kahteen eri ryhmittymään ($r > 0.50$; $P < 0.01$). Yksi henkilö ei ryhmittynyt näkemystensä perusteella tilastollisesti merkitsevästi yhteenkään ryhmittymään. Viisi pääkomponenttia selitti 74 % ajattelutapojen (aineiston) kokonaisvaihtelusta eli verrattain suuren osan (taulukko 7).

Ryhmittymistä suurin (1) erottui monista muista ryhmittymistä (2, 3, 5) siinä, miten siinä jaettiin ennen muuta näkemys *lajisuojelun imagon* kasvun suuresta merkityksestä. Ryhmittymänä se poikkesi monelta muilta osin myös muista ryhmittymistä, kuten korostamalla metsäpeuran merkitystä *riistavarana*, *metsästyskulttuurina* ja *-matkailua* rikastavana osana (poiketen näissä suhteissa ryhmittymän 2 näkemyksistä), näkemällä *suurpetojen metsästysmahdollisuuksia* kaventavan vaikutuksen verrattain pienenä (poiketen tässä ryhmittymän 3 korostuksista) ja arvioimalla *toimijoiden välisten jännitteiden* kehittymisen positiivisempänä (kuin esimerkiksi ryhmittymässä 2). Toimintavalmius olla mukana palautusistutuksen eri vaiheissa oli pienintä ryhmittymässä 2.

Ilomantsi. Kaikkiaan 18 henkilöä osallistui vaikutuskorttien järjestämiseen Ilomantsissa. He jakautuivat analyysin tuloksena eli ajattelutapojensa samankaltaisuuden perusteella yhteen kolmesta ryhmittymästä lukuun ottamatta yhtä henkilöä, joka ryhmittyi näkemysiensä perusteella tilastollisesti merkitsevästi kahteen eri ryhmittymään. Kaksi henkilöä ei ryhmittynyt näkemystensä perusteella tilastollisesti merkitsevästi yhteenkään ryhmittymään. Kolmen ryhmittymän näkemykset kattoivat 74.7 % aineiston kokonaisvaihtelusta (taulukko 7). Ryhmittymät olivat hyvin samoilla linjoilla monissa suhteissa, ja painotuseroja voitiin analyysillä tunnistaa lähinnä siinä, mikä rooli metsäpeuran

⁴seitsemän henkilön kohdalla lajittelu tapahtui puuttuvien tietojen vuoksi niin, ettei tuloksia voitu hyödyntää analyysissä.

Taulukko 3. Metsäpeurafoorumissa mukana olleiden henkilöiden halukkuus olla mukana metsäpeuran palautusistutusten eri toiminnoissa (kyllä-vastausten osuus kaikista annetuista vastauksista vaihtoehdittain koko aineistossa laskevassa järjestyksessä). Erot alueiden välillä eivät ole tilastollisesti merkitseviä (χ^2 -testi; $P > 0.10$ kussakin).

Table 3. The willingness of the participant of the forest reindeer forums to participate to the activities related to the potential reintroduction of animals (the numbers denote those persons that responded 'yes' out of all respondents). The differences between the regions were not statistically significant at the level $P < 0.10$.

Toiminto, activity	Yhteensä, total (%)	Alue, region		
		Isojoki (%)	Ilomantsi (%)	Pyhäntä (%)
Mukana ylipäätään (kyllä/ei), willing to participate (yes/no)	98	100	94	100
Metsäpeurojen silmälläpito (kyllä/ei), keeping an eye on animals (yes/no)	87	79	93	90
Kehittämishankkeet (kyllä/ei), development projects (yes/no)	78	71	80	86
Vahinkojen ennaltaehkäisy (kyllä/ei), preventing damages (yes/no)	77	79	60	86
Metsäpeurojen laskenta (kyllä/ei), monitoring population size (yes, no)	75	79	73	71
Laillinen petokontrolli (kyllä/ei), predator control (yes/no)	73	71	67	81
Tarhaviheen ruokinta (kyllä/ei), feeding of animals in the closure	62	58	60	67
Ennakointi / petojen siirto (kyllä/ei), translocating large carnivores (yes/no)	50	63	47	38
Joku muu (kyllä/ei), other activities (yes/no)	35	21	53	38
Vastanneita, respondents (n)	61	24	17	21

Taulukko 4. Vastaajien halukkuus (% vastanneista) olla mukana mahd. palautuksen eri toiminnoissa edustajamääriltään suurimmissa taustatahoissa. (ns. = ero ei ole χ^2 -testin mukaan merkitsevä 95 % luottamusvälillä; * = $P < 0.05$; - = testin edellytykset eivät toteutuneet).

*Table 4. The willingness of the participants of the forest reindeer forums to participate in the activities related to the potential reintroduction of animals by their interest groups (the numbers denote the persons that responded 'yes' out of all respondents (ns. = $P > 0.05$; * = $P < 0.05$; - = test could not be performed)).*

Toiminto, activity	Kyläyhdistys, Village council	Metsästysseura, Hunting club	RHY, game management association	Riistahallinto, Wildlife administration	Ero (χ^2) p-arvo
	(%)	(%)	(%)	(%)	
Mukana ylipäätään (kyllä/ei) Willing to participate (yes/no)	100	100	100	100	ns.
Metsäpeurojen silmälläpito (kyllä/ei) Keeping an eye on animals	80	88	89	92	ns.
Kehittämishankkeet (kyllä/ei) Development projects (yes/no)	60	75	89	92	-
Vahinkojen ennaltaehkäisy (kyllä/ei) Preventing damages (yes/no)	60	88	83	100	ns.
Metsäpeurojen laskenta (kyllä/ei) Monitoring population size (yes, no)	70	63	83	33	*
Laillinen petokontrolli (kyllä/ei) Predator control (yes/no)	50	75	83	92	ns.
Tarhaviheen ruokinta (kyllä/ei) Feeding of animals in the closure (yes/no)	40	25	50	75	ns.
Ennakointi / petojen siirto (kyllä/ei) Translocating large carnivores (yes/no)	60	88	83	100	ns.
Joku muu (kyllä/ei), other activities (yes/no)	40	13	22	58	-
Vastanneita, respondents (n)	8	18	12	12	

Taulukko 5. Vastaajien ilmaiseman toimintahalukkuuden (summamuuttuja taulukon 4 henkilökohtaisista kyllä-vastauksista) ja vaikutusodotusten väliset korrelatiiviset (Spearman) yhteydet laskevassa järjestyksessä (* = $P < 0.05$).

Table 5. The correlation (Spearman) between the expected values of impacts and personal willingness to participate in the activities related to the potential reintroduction of animals (* = $P < 0.05$).

Vaikutus, <i>impact</i>	Yhteensä, <i>total</i>	Alue, <i>region</i>		
		Isojoki	Ilomantsi	Pyhäntä
Metsästysmatkailu, <i>hunting tourism</i>	0.231	0.266	0.095	0.243
Matkailuelinkeinot, <i>tourism</i>	0.177	-0.029	0.116	0.464*
Metsästyskulttuuri, <i>the diversity of hunting culture</i>	0.123	0.112	-0.118	0.087
Riistavara, <i>natural resource</i>	0.119	0.150	-0.356	0.314
Kiintymys metsäpeuroihin, <i>attachment to the species</i>	0.115	0.115	-0.424	0.458*
Maankäyttö, <i>land use</i>	0.114	-0.009	0.005	0.252
Tutkimustieto, <i>the research needs</i>	0.072	0.311	-0.363	0.181
Kilpailu saaliista, <i>the tension among hunters competing for prey</i>	0.070	0.270	-0.080	-0.116
Lajisuojaelun imago, <i>the image of the species conservation</i>	0.056	0.105	-0.279	0.229
Lajin arvostaminen, <i>the value of species</i>	0.052	0.234	-0.41	0.149
Yhteisön imago, <i>the community image</i>	0.051	-0.154	-0.107	0.349
Kulttuurihistoria, <i>the awareness of the cultural history</i>	0.048	-0.108	-0.123	0.196
Vaikutusten ajallisuus, <i>the temporal asynchrony of benefits and costs</i>	0.044	-0.063	0.333	-0.056
Luontotietoisuus, <i>the nature conscienceness</i>	0.027	-0.222	-0.087	0.345
Koirien käyttö metsästyksessä, <i>disturb the using of dogs for hunting other game animals</i>	0.006	-0.097	0.062	0.014
Terveysriski, <i>the spreading of wildlife diseases</i>	-0.005	0.210	0.033	-0.247
Monimuotoisuus, <i>biodiversity</i>	-0.006	-0.128	-0.373	0.353
Liikennevahingot, <i>the traffic accidents</i>	-0.008	-0.047	-0.040	-0.099
Suurpedot kaventavat metsästysmahdollisuuksia, <i>large carnivores decrease the hunting opportunities</i>	-0.031	-0.082	-0.220	0.106
Hyötyjen ja haittojen kohdentuminen, <i>the sharing of benefits and costs</i>	-0.037	-0.227	0.259	-0.039
Elämykset, <i>recreation</i>	-0.052	-0.179	-0.214	0.094
Käytön ja suojelun suhde, <i>the tension between the resource use and conservation</i>	-0.083	-0.166	0.358	-0.201
Metsätalousvahingot, <i>damages to forestry</i>	-0.099	-0.042	-0.168	-0.22
Muut vahingot, <i>other damages</i>	-0.107	-0.09	0.169	-0.371
Maatalousvahingot, <i>damages to the agriculture</i>	-0.150	-0.423*	0.024	-0.009
Suurpetojen houkuttelu, <i>aggregates large carnivores to the region</i>	-0.177	-0.317	-0.054	-0.117
Metsästäjien ja suojelijoiden ristiriidat, <i>conflicts between hunters and conservationists</i>	-0.201	-0.071	-0.500	-0.221
Vastanneita/vaikutus, respondents/impact (n)	58–60	22–24	14–15	20–21

palautuksella voi olla *maankäytön suunnittelulle* ja *tutkimustarpeiden* syntymiselle (taulukko 7). Ryhmittymistä suurin (1) korosti tarvetta huomioida metsäpeura maankäytössä poiketen tässä ryhmittymän 3 selvästi pienemmästä painotuksesta. Ryhmittymä 2 sen sijaan profiloitui muista erottuvaksi etenkin siinä, miten pieninä se näki tutkimustarpeet.

Pyhäntä. Viimeisenä pidetyssä Pyhännän tilaisuudessa kaikkiaan 23 henkilöä osallistui vaikutuskorttien järjestämiseen. He jakautuivat analyysin tuloksena eli näkemystensä samankaltaisuuden

perusteella kuuteen pääkomponenttiin kriteerillä ominaisarvo > 1 . Jotta ryhmittymiin saataisiin tilastollisesti merkitsevästi kuuluvaksi vähintään kaksi henkilöä, toistettiin analyysi siten, että ryhmittelyn tuloksena määrättiin syntyväksi viisi ryhmittymää. Nyt yhden henkilön käsittäviä pääkomponentteja ei syntynyt, mutta menettelytavasta huolimatta yksi henkilö ei ryhmittynyt mihinkään ryhmään merkitsevästi. Kaksi henkilöä ryhmittyi näkemystensä perusteella tilastollisesti merkitsevästi kahteen eri ryhmittymään ($P < 0.01$). Tuloksena syntynyt ryhmittely selitti 73.3 % aineiston kokonaisvaihtelusta (taulukko 7).

Taulukko 6. Q-aineiston järjestäneiden henkilöiden (n) ajattelutapojen mukainen ryhmittäminen (Nro), ryhmien korostukset ja erot sekä toimintavalmius palautusistutuksiin liittyen. Vaikka ryhmittäminen on tehty 27 muuttujan perusteella, korostuksia kuvataan tässä vain niiden yksittäisten vaikutusten kautta, jotka kytkeytyvät erityisesti ryhmittämisen näkemyksiin (eli vaikutuksen z-arvo ryhmittämisellä P(2-suuntainen) < 0.10). Tähän vaikutukseen liittyvä painotusero on ilmoitettu ryhmittämisen 1 (suurin) ja muiden ryhmittämien välisenä suhteena niiltä osin kun ero on merkitsevästi erilainen (P < 0.01).

Table 6. The groupings of Q-sorts (factors), the groups' characterising statements (here: impacts; P < 0.10) and their distinguishing differences (P < 0.01) and willingness to participate (sum-variable, see table 3) in the reintroduction of potential forest reindeer in the regions.

Alue/ryhmittymä Region/group	Korostettu vaikutus <i>Emphasised impact</i>	Painotusero <i>Difference in emphasis</i>	Toimintavalmius <i>Willingness to participate</i>	
Nro n %-var.	Vaikutukset, <i>impact</i> (suluissa jos vähäinen, <i>minor impact</i>)	Ryhmittymä 1 vs. muut <i>Group 1 versus others</i>	Taustatahot <i>Background of actors</i>	
			Mo Md Vaihteluväli <i>Range</i>	
Kaikki alueet, regions together				
1	37 27.6	Lajisuojelelun imago <i>The image of the species conservation</i>	3, 4, 6, 7, 8 > 2 tahoja, > 2 participant groups	8 8 1-9
2	3 5.1	Suurpedot kaventavat metsästysmahdollisuuksia <i>Large carnivores decrease the hunting opportunities</i>	– kyläyhdistys, etujärjestö <i>village council, interest group</i>	– 5 2-6
3	3 2.5	Suurpetojen houkuttelu <i>Aggregates large carnivores to the region</i> Suurpedot kaventavat metsästysmahdollisuuksia <i>Large carnivores decrease the hunting opportunities</i>	1 – kyläyhdistys, etujärjestö <i>village council, interest group</i>	– – –
4	6 10	Koirien käyttö metsästyksessä (vähäinen) <i>Disturb the using of dogs for hunting other game animals (has minor role)</i>	– > 2 tahoja > 2 participant groups	8 7.5 1-8
5	2 2.6	–	– riistahallinto <i>wildlife administration</i>	8 8 –
6	4 3.7	Muut vahingot (vähäinen) <i>Other damages (has minor role)</i> Käytön ja suojelelun suhde <i>The tension between the resource use and conservation</i>	– > 2 tahoja > 2 participant groups 1	– 7 5-8
7	3 3.5	Metsästyskulttuuri <i>The diversity of hunting culture</i> Ristiriidat metsästäjien ja suojelelijoiden välillä (vähäisiä) <i>Conflicts between hunters and conservationists (have minor role)</i>	1 – > 2 tahoja > 2 participant groups	7 7 6-7
8	3 4.7	Vaikutusten ajallisuus (vähäistä) <i>The temporal asynchrony of benefits and costs (has minor role)</i> Kulttuurihistoria <i>The awareness of the cultural history</i>	1 – kyläyhdistys, riistahallinto <i>village council, wildlife administration</i>	– 5 4-9

Suurimman ryhmittymän yhteinen korostus liittyi siihen, miten metsäpeuran palautus nostaa esiin lajiin liittyvän kulttuurihistorian. Tässä se oli eri linjoilla, kuin esimerkiksi ryhmittymät 2 ja 4. Muiden ryhmittymien painotuksiin nähden tämä ryhmittymä suhtautui varovaisemmin esimerkiksi metsäpeurojen synnyttämään kiintymykseen ja liikennevahinkojen kasvuun (ryhmittymän 2 korostamat vaikutukset), ja korosti ryhmittymää 3 enemmän suurpeto-ongelmia. Pyhännän tilaisuuden osallistujien näkemyksistä tunnistettiin myös ryhmittymä 4, joka korosti erityisesti elämyksellistä puolta ja ryhmittymä 5, joka piti selvästi muita ryhmittymiä vähäisempinä jännitteitä, joita palauttaminen eri toimijoiden välille synnyttäisi.

Keskustelu

Asiantuntijat ja paikalliset

Metsäpeurafoorumeihin osallistuneet henkilöt tunnistivat tai hyväksyivät haastattelujen ja muun asiantuntijatyön tuloksena tunnistamamme 28 vaikutusta. Joitain näistä vaikutuksista pidettiin hankalina (*eläinterveysriski* eli esimerkiksi hirvieläimillä tavattavan vatsakalvotulehdus) tai epäselvinä (*vaikutusten ajallisuus*). Osallistajat tunnistivat joitain vaikutuksia ohi asiantuntijaharkinnan. Tällaisia vaikutuksia olivat esimerkiksi mahdollinen metsäpeuran vaikutus *poronlihan lisääntyvään kysyntään* poronhoitoalueen tuntumassa tai aktivoitua *suomalais-venäläinen yhteistyö* suurpeto- ja metsäpeura-asioissa. Näin tunnistettavilla vaikutuksilla voi olla suurikin merkitys, sillä metsäpeuran palautusistutuksen aiheuttamat yllätykset eivät välttämättä kumpua asiantuntijoiden tunnistamista vaikutuksista, vaan nimenomaan niistä, jotka ovat tunnistettavissa osallistujien käytännöllisen ymmärryksen ja tilannetajun mukana.

Moni mahdollinen vaikutus jää väistämättä asiantuntijavetoisen suunnittelun ja tutkimuksen ulottumattomiin. Tällaisia ajan oloon ilmaantuvia vaikutuksia, joihin suunnittelun hetkellä ei osata varautua, voidaan kutsua systeemiseksi vaikutukseksi tai kehkeytymiksi (Jervis 1998, Hiedanpää ym. 2006). Jotkut tällaisista vaikutuksista voidaan tunnistaa ja tuoda keskusteluun tämänkaltaisissa käytännönläheisissä, osallistujavetoisissa ja vuorovaikutteisissa foorumeissa, mutta ei tietenkään kaikkia. Juuri yllätysten, tahattomien vaikutusten

ja kehkeytymien hallinnan kannalta sosiaalisten vaikutusten hallintasuunnitelma on tarpeellinen jatke perinteiselle arviointityölle. Erityisesti tämä saattaa päteä metsäpeuran palautuksen kohdalla, sillä niin samanlaisilla myönteisillä linjoilla toimijat vaikutusten suhteen olivat.

Ajattelutavat ja intressit

Yleisesti ottaen metsäpeuran ei odoteta aiheuttavan ristiriitoja kohdealueen yhteisöissä. Peuran koettiin pikemminkin purkavan ristiriitoja kuin lisäävän niitä. Merkillepantavaa on erityisesti se, etteivät ajattelutavat toistaneet perinteisiä intressijakolinjoja – toisin sanoen tiettyjen ajattelutapojen taakse ryhmittyi niin metsästyssseurojen jäseniä, kyläläisiä, riistahallinnon edustajia kuin luonnon-suojelujärjestöjen edustajia. Toisaalta se, että ajattelutapojen ryppäissä hyvin erilaisetkin vaikutukset olivat merkityksellisiä, herättää kysymyksen, miten täysipainoisesti erilaiset painotukset ja päämäärät voivat toteutua rinnakkain. Ennakoivatko nämä erot peurojen paluun myötä lisääntyviä jännitteitä ilman, että tämä näkyy palautusta vastustavina näkemyksinä nyt? Tilaisuuksien aineisto on kenties liian pieni tällaisiin kysymyksiin vastaamiseen, vaikka näyttääkin siltä, että painotuserot liittyvät osin vaikutuksiin, joita ei pidetty yleisesti keskeisinä kysymyksinä. Merkkejä oli myös siitä, että myönteisesti metsäpeurojen paluuseen suhtautuvat ajattelutavat näyttävät useiden ihmisten jakamina olevan hallitsevia – mukaan lukien niiden, joilla muodollisen asemansa kautta on vaikutusvaltaa asioiden kehitykseen.

Se, että selkeät intressien rintamalinjat puuttuivat, saattoi osin johtua siitä, että kutsuimme mukaan erityisesti paikallisten metsästyssseurojen ja kyläyhdistysten edustajia. Selityksenä voi olla myös se, että laji on vieras tai että metsäpeuran elinympäristön käyttö sekä kohdealueiden maise-man piirteet eivät altista merkittäville vahingoille ja vastakkainasettelulle. Joidenkin Ilomantsin tilaisuuksien osallistujien oli vaikea edes keksiä, mitä vahinkoa metsäpeuroista voisi alueelle koitua. Toisaalta mikä rooli rintamalinjojen puuttumiselle on sillä, että kyse on tulevaisuuden odotuksista ja varsin epävarmoista ja etäisistä asioista tai sillä, että rintamalinjojen ja ei-toivottujen sosiaalisten vaikutusten syntyä ollaan yhdessä torjumassa ja hallitsemassa jo nyt eli ennen kuin palautuksesta on tehty edes päätöksiä.

Monimuotoisuuden arvostaminen

Tulokset tuovat esille sen, miten osallistujilla ja oletettavasti myös alueiden asukkailla yleisemminkin on vahva arvostus metsäpeuraan lajina ja sen miten palauttamiseen suhtaudutaan myönteisesti. Erityisesti tämä nousi esiin kun vaikutuksia ja niiden merkityksiä tarkastellaan kaikkien osallistujien näkökulmasta, ei paikkakunnittain. Tällaisina yleisenä ajattelutapana lajisuojelun imago, monimuotoisuus ja metsäpeuran arvostaminen nousivat vahvana esiin. On varsin yllättävää, että lajin arvo sinänsä saa tällaisen jaetun merkityksen, ja että lajista seuraavat hyödyt eivät yleisesti ottaen ole yhtä tärkeitä. Mielenkiintoisesti käyttöön ja taloudelliseen hyötyyn liittyvät intressit ja niiden tuomat mahdolliset ristiriidat jäävät yleisessä tarkastelussa taka-alalle.

Metsäpeura on yksi harvoista suurriistaeläimistä, johon suhtaudutaan liki tahosta riippumatta melko tai hyvin myönteisesti. Tulosten perusteella kyse ei ole vain lajin arvostuksesta itsessään, vaan se toivotaan tervetulleeksi myös monista muista syistä. Nämä toissijaiset odotukset eivät liity lajin laajamittaiseen metsästyksen tulevaisuudessa, sillä lajin luontaisesti hidas lisääntymiskyky ja muut metsästysmahdollisuuksia kaventavat tekijät ovat ainakin nykyisillä peura-alueilla melko yleisessä tiedossa. Sen sijaan metsäpeuran mahdollinen kohtaaminen, tieto sen paikallisesta olemassaolosta ja sen rooli nuorten luontosuhdetta rakentavana ja ylläpitävänä lajina ovat monille merkityksellisiä vaikutuksia.

Ajattelutavassa on vahva esteettinen ulottuvuus. Metsäpeura tuo palautusalueen maisemaan jotain sellaista mitä siellä ei ole aikoihin ollut (Isojoki) tai jota vain harva on elämänsä aikana alueella tavannut (Pyhäntä, Ilomantsi). Metsäpeuran odotetaan rikastuttavan omaa lähiympäristöä ja normaalia elämänmenoa. Osallistujien kommentit tuovat esiin sen, että lajin olemassaolo ja mahdollisuus sen kohtaamiseen ovat arvoja sinänsä, ei niinkään lajin materiaalinen hyödyntäminen. Lajin läsnäolo mahdollistaa uudenlaisen esteettisen kokemuksen, joka syntyessään väistämättä muuttaa kokijaansa ja yhteisöä laajemmin (esteettisestä kokemuksesta, ks. esim. Dewey 2012).

Lajin symbolisuus ja alueen vetovoima

Lajilla on myös vahva symbolinen merkitys. Yksi päällimmäisistä odotuksista liittyy siihen, että

metsäpeuran nähdään tuovan alueelle ja sen kunnille lisää myönteistä medianäkyvyyttä, nostavan yhteisön imagoa ja edistävän matkailua. Taustalla on myös yllä mainittu vahva uskomus palautuksen myönteisiin vaikutuksiin lajisuojelun imagoon. Eläinkannan kasvu, sen edellytysten rakentaminen ja kannankasvun mahdollistamat muut toiminnot kokoavat toimijoita yhteen ja rakentavat osaltaan jopa laajempaa tulevaisuudensuostusta alueille. Yksittäisissä kommentteissa tuotiinkin esille se, miten metsäpeuran palauttamisen voi nähdä paitsi riistapolitiikan ja kannanhoitosuunnitelman toteuttamisena, myös yhteiskuntapoliittisena kysymyksenä.

Isojoella suurin ajattelutapojensa suhteen yhtenäinen ryhmittymä muodostui matkailuelinkeinon, luontosuhteen kehittymisen ja imago vaikutusten varaan, vahingot olivat taka-alalla. Myöskään Ilo-mantsissa vahinkoja ei korostettu. Metsäpeuraan kiintyminen, sen myönteiset yhteisölliset vaikutukset korostuivat. Erityinen huomio oli siinä, että metsäpeuran läsnäolo vaikuttaisi maan- ja resurssien käytön suunnittelussa, erityisesti siinä, miten metsäteollisuusyritykset ja valtio metsiään käsittelevät. Pyhännällä isoin ryhmittymä muodostui historiallisten ja metsästyksellisten kulttuuristen tekijöiden ympärille. Resurssinäkökulma ei ollut missään erityisen korostunut.

Tuloksemme osoittavat monin tavoin sen, että alueilla nähdään metsäpeurojen palauttamisen edistävän matkailuelinkeinoja. Näkemys ei kuitenkaan (ehkä Pyhäntää lukuun ottamatta) motivoinut heidän toimintavalmiuttaan: Toisin sanoen motiiveina eivät niinkään ole taloudelliset hyödyt vaan uudenlaiset luontokokemukset ja lajin yleinen merkitys. Alueen imagon paraneminen oli ehkä osalle itsessään tärkeä vaikutus tai sen katsottiin epäsuorasti hyödyttävän myös matkailuelinkeinoja. Matkailun ei katsottu olevan pois esimerkiksi metsästysmahdollisuuksien toteutumiselta.

Muut villieläimet, erityisesti susi

Monet metsäpeuran odotetuista vaikutuksista katsottiin syntyvän muiden eläinlajien myötävaikutuksella. Jo aiemmissa metsäpeurakantojen hoitoa käsittelevissä tutkimuksissa on tuotu esille tarve huomioida tai säädellä suurpetojen, metsäpeurojen ja muiden suurpetojen saalislajien välisiä vuorovaikutuksia (Kojola ym. 2009). Myös tilaisuuksien osallistajat tunnistavat ja toivat esiin suden ja metsäpeuran väliset vuorosuhteet ja tarpeen hallita näitä suhteita. Näistä tutkimuksista poiketen osal-

Taulukko 7. Q-aineiston järjestäneiden henkilöiden (n) ajattelutapojen mukainen ryhmittäminen (Nro), ryhmien korostukset ja erot sekä toimintavalmius (summamuuttuja) palautusistutuksiin liittyen eri alueilla.

Table 7. The groupings of Q-sorts (factors), the groups' characterising statements (here: impacts; $P < 0.10$) and their distinguishing differences ($P < 0.01$) and willingness to participate (sum-variable, see table 3) in the reintroduction of potential forest reindeer in the regions.

Alue/ryhmittymä, region/group			Korostettu vaikutus, <i>emphasised impact</i>	Painotusero, <i>difference in emphasis</i>	Toimintavalmius, <i>willingness to participate</i>			
Nro	n	%-var.	Vaikutukset, <i>impact</i> (suluisia jos vähäinen, <i>minor impact</i>)	Ryhmittymään <i>to group</i>	Taustatahot, <i>background of actors</i>	Mo	Md	Vaihteluväli, <i>range</i>
Isojoen seutu, Isojoki region								
1	12	24.7	Lajisuojelelun imago, <i>the image of the species conservation</i>	2, 3, 5	> 2 tahoa, <i>> 2 participant groups</i>	8	7	3–9
2	4	11.2	Riistavara (vähäistä), <i>natural resource</i> Metsästyskulttuuri (vähäistä), <i>the diversity of hunting culture</i> (has minor role) Metsästysmatkailu (vähäistä), <i>hunting tourism (has minor role)</i> Vaikutusten ajallisuus, <i>the temporal</i> <i>asynchrony of benefits and costs</i> Käytön ja suojelelun suhde, <i>the tension</i> <i>between the resource use and conservation</i>	1, 3, 5 1 1, 3, 5 1, 4, 5 1, 3, 4	kyläyhdistys, <i>metsästysseura,</i> <i>village council,</i> <i>hunting club</i>	–	5.5	2–7
3	8	17.0	Suurpedot kaventavat metsästys- mahdollisuuksia, <i>Large carnivores</i> <i>decrease the hunting opportunities</i>	1, 4	> 2 tahoa, <i>> 2 participant groups</i>	8	7	1–8
4	2	7.4	Kilpailu saaliista (vähäistä), <i>the tension among hunters competing</i> <i>for prey (has minor role)</i>	–	kyläyhdistys, <i>metsästysseura,</i> <i>village council, hunting club</i>	–	–	–
5	4	13.7	Vaikutusten ajallisuus (vähäistä), <i>the temporal asynchrony of benefits</i> <i>and costs (has minor role)</i>	1, 2, 3	riistaneuvosto, <i>riistanhoitoyhdistys,</i> <i>Regional wildlife council,</i> <i>Game management association</i>	–	7.5	3–9
Ilomantsin seutu, Ilomantsi region								
1	8	28.0	Maankäyttö, <i>land use</i>	3	> 2 tahoa, <i>> 2 participant groups</i>	8	5.5	0–8
2	4	21.9	Tutkimustieto (vähäistä), <i>the research needs (has minor role)</i>	1, 3	metsästysseura, <i>riistanhoitoyhdistys</i> <i>Hunting club,</i> <i>Game management association</i>	7	7.5	7–9
3	5	24.7	Maankäyttö (vähäistä), <i>land use (has minor role)</i> Tutkimustieto, <i>the research needs</i>	2 1, 2	> 2 tahoa, <i>> 2 participant groups</i>	–	8	4–9

Pyhännän seutu, Pyhäntä region

1	11	29.7	Kulttuurihistoria, <i>the awareness of the cultural history</i>	2, 4	> 2 tahoa, > 2 participant groups	8	8	1–9
2	4	10.8	Kiintymys metsäpeuroihin, <i>attachment to the species</i> Liikennevahingot, <i>the traffic accidents</i>	1	> 2 tahoa, > 2 participant groups	5	5.5	5–9
3	3	7.6	Suurpedot kaventavat metsästys- mahdollisuuksia (vähäistä), <i>large carnivores</i> <i>decrease the hunting opportunities</i> <i>(has minor role)</i> Suurpedot houkuttavat (vähäistä), <i>aggregates large carnivores to the region</i> <i>(has minor role)</i> Terveysriski (vähäistä), <i>the spreading of wildlife diseases</i> <i>(has minor role)</i>	1, 2	riistahallinto, etujärjestö, <i>Wildlife administration,</i>	–	8	5–9
4	5	16.4	Elämykset, <i>recreation</i> Metsätalousvahingot (vähäistä), <i>damages to forestry (has minor role)</i>	–	> 2 tahoa, > 2 participant groups	8	8	7–9
5	2	8.8	Käytön ja suojelun suhde (vähäinen), <i>the tension between the resource use</i> <i>and conservation (has minor role)</i> Kilpailu saaliista (vähäistä), <i>the tension among hunters competing</i> <i>for prey (has minor role)</i>	–	Riistahallinto, etujärjestö, <i>Wildlife administration,</i> interest group	–	–	–

listujat eivät kehystäneet suden, hirven ja metsäpeuran suhdetta ”kolmiodraamana”.

Metsäpeuran kannanhoidon ja suurpetopolitiikan teemaa sivutaan myös metsäpeuran kannanhoidosuunnitelmassa. Kainuun osakannan osalta linjataan näin: ”Nykyisessä tilanteessa nopeimmin vaikuttavana toimenpiteenä voidaan pitää susikannan aktiivista säätelyä nykyistä alemmalle tasolle” (MMM 2007, s. 44). Suomenselän osalta viitataan tarpeeseen sovittaa yhteen hirvieläin- ja suurpetokantojen hoitoa. Kojola ym. (2009) mukaan metsäpeurojen petoriskin pienentämisen vaihtoehtoja ovat petokantojen koon pienentäminen, metsäpeurojen siirto matalan petoriskin alueille ja hirvikannan koon säätely. Tilaisuuksissa tuotiin esille, että Suomenselän istutukset toteutettiin aikanaan hyvin erilaisessa tilanteessa kuin nyt suurpetojen suhteen. Sekä osallistujien kommentit että petoullottuvuuden merkitystä korostavat numeeriset arviot viestivät sitä, että palautusistutuksen yhteys suurpetokannan hallintaan on otettava tarkasteluun aikaisessa vaiheessa ja erilaiset toimintamallit suunniteltava ja viestittävä avoimesti.

Haastatellut asiantuntijat sekä osa osallistujista koki metsäpeuran läsnäolon vaikuttavan muiden

riistaeläinten metsästystapoihin, esimerkiksi koirien käyttöön hirven ja jänisten *Lepus timidus* metsästyksessä. Osa tilaisuuksiin osallistujista epäili metsäpeurojen houkuttelevan suurpetoja, jotka puolestaan koettiin ihmisille ja koirille uhkaksi. Osan mukaan nämä eläimet voivat levittää ihmisille kiusallisia ja inhottavia hirvikärpäsiä. Sen sijaan metsäpeurojen ei juurikaan katsottu synnyttävän metsästyseurojen välille ristiriitoja, mutta suden mahdollisen ilmaantumisen arvioitiin aiheuttavan hirvieläinten metsästäjissä saaliskateutta sutta kohtaan.

Tulevaisuus ja toivo

Pyhännällä nostettiin esiin se, miten tulehtuneen ja ahdistavan susikeskustelun rinnalle on hyvä saada myös myönteisiä riista-asioita. Tällaiseksi metsäpeura ja sen palautus koettiin tilaisuuksien ilmapöytä päätellen myös kahdella muulla paikkakunnalla: vihdoon ajatellaan ja tehdään jotain muuta kuin riidellään susista, niiden määrästä ja poikkeusluvista.

Metsäpeuraa koskevan tiedon ja myönteisten vaikutusten eteen ollaan valmiita näkemään

vaivaa ja tekemään työtä. Tätä osoittaa jokaisessa tilaisuudessa osoitettu suuri henkilökohtainen toimintavalmius. Siihen, millaiseksi tulevaisuus tulee, osallistujat osoittivat halua ja kykyä vaikuttaa. Tämä on merkittävää, kun huomioi, ettei kaikilla tilaisuudessa mukanaolijoilla ollut hyviä mahdollisuuksia asuinpaikkansa, työnsä ja muiden mukanaoloa rajoittavien tekijöiden vuoksi esimerkiksi tarhaviheen ruokinnassa tai laskenoissa, petokontrollista puhumattakaan. Toisaalta toimintavalmiutta arvioitaessa on huomioitava, että jo tilaisuuteen tulo on osoitus tästä. Vaikka tilaisuuksien annista ei tämän vuoksi ole johdettavissa yksityiskohtaisia päätelmiä koskien alueen asukkaiden yleistä toimintavalmiutta, tuloksemme lupaavat tässä suhteessa hyvää.

Työn alla ollut sosiaalisten vaikutusten arviointi vaikutti asetelmaan ja optimismiin. Toiveikkautta lisäsi se, että osallistujat eivät kokeneet rooliaan passiivisena politiikan vastaanottajana, vaan kokivat mahdollisuuden osallistua foorumiin ja tulevaan mahdolliseen palautusistutukseen voimaannuttavana. Tämänkaltaisia tilaisuuksia pidettiin tarpeellisena, ja tulevan palautukseen tähtäävän prosessin vuorovaikutteisuutta välttämättömänä.

Kannanhoidollisia suosituksia – mikä on paras palautuspaikka metsäpeuralle?

Elinympäristöinä kaikki tässä artikkelissa tarkastellut alueet sopivat metsäpeuralle. Jokaisella alueella metsäpeuraan suhtaudutaan myönteisesti. Jokaisella alueella on myös motivaatiota ja kykyä toimia metsäpeuran palauttamisen hyväksi. Näiltä osin metsäpeuran siirtoistutusprosessi etenee vahvassa myötätulessa. Metsäpeuralle paras alue onkin ehkä lopulta se, jossa sosiaalisten vaikutusten hallinnan pelisäännöt ja periaatteet toimivat metsäpeuran hyväksi ja jossa paikallisten toimijoiden yhteistyö kykenee varmistamaan metsäpeuran palautusprosessin onnistumisen. Näin hankkeen ekologinen tavoite yhdistyy sosiaalisten vaikutusten hallintaan.

Pelisäännöt

Jos metsäpeuran palautukseen ryhdytään, on totta kai järkevää varmistaa prosessin onnistuminen. Yhteiskunnalliset pelisäännöt ja periaatteet ovat avainasemassa kontrolloitaessa metsäpeuran ympäristöä ja turvatessa palautuksen onnistumista. Metsäpeuran palautus ei onnistu, jos suurpetojen

Metsäpeuroilla voi joillakin alueilla olla vaikutusta poronjäkääläkasvustojen kaupalliseen hyödyntämiseen koristeina.

Wild forest reindeer may in some areas have an impact on the commercial exploitation of reindeer moss as decorations.

saalistuspainetta ei kyetä kontrolloimaan tarhausvaiheessa ja tarvittaessa myös sen jälkeen. Palautus ei myöskään onnistu, jos toimijoiden välille kehkeytyy vakavia intressiristiriitoja kannankasvun aikana tai kannan vakiinnuttua. Kontrolli tarkoittaa käytännössä ennaltaehkäiseviä toimia ja suurpetojen metsästystä.

Kontrolli – niin ennaltaehkäisevät työt kuin mahdollinen metsästys – edellyttää hallinnolta uudenlaista otetta. On tarpeen tehdä periaatteellinen päätös siitä, että jopa useita vuosia kestävä tarhausvaiheen aikana aktiivisesti kehitellään ennaltaehkäiseviä toimia ja että kehittelyn, kokeilun ja tarhausvaiheen jälkeen toimia edelleen rahoitetaan. Suurpetojen – lähinnä suden – metsästys edellyttäneee selkeitä tulkintaohjeita ja käytäntöjä tiukasta suojeiluista poikkeamiseksi. Metsäpeurakannan hoitosuunnitelmassa (MMM 2007) oleva kirjaus Kainuun petojen aiheuttaman saalistus-

paineen vähentämisestä ei ole vielä johtanut toimiin käytäntöihin. Foorumien vahva viesti oli, että alkuperäistä luontoa ja sen monimuotoisuuden suojelua koskevan poikkeamisperuste (metsästyslaki 41a §) ja sen tulkinta tulee ottaa uudelleen arviointiin.

Pelissäännöt ja periaatteet ja niiden uudistaminen eivät auta asettamaan alueita paremmuusjärjestykseen. Petokontrolli ja metsästyksen sääntely ovat välttämättömiä jokaisella kolmella alueella. Pohjois-Karjalassa erityiseksi haasteeksi muodostuu Venäjän puolen suurpetopolitiikan ohella myös metsäpeuraa verottava metsästyskulttuuri. Suomen puolella tilannetta helpottaa se, että Pohjois-Karjalassa metsäpeurakannan ei katsottu vaikuttavan Suomen susikantaan. Pohjankankaan-Lauhanvuoren alueella petokanta on vielä varsin heikko, mutta huolena on, että metsäpeura niitä sinne houkuttelee. Oulun ja Pohjois-Savon rajamailla suurpetotilanne on niin ikään herkkä.

Vaikka metsästäjien kesken ei ennakoitukaan syntyvän kilpailua niukoista pyyntiluvista, voi olla tarpeen jo hyvissä ajoin miettiä myös periaatteita, joilla metsäpeurojen pyyntilupia haetaan ja saalis jaetaan. Suomenselältä on esimerkkejä siitä, miten pienimuotoinkin metsäpeuranpyynti voi olla tuottoisaa, ja miten näin saatuja tuloja on käytetty paikallisesti yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Kokemuksia on myös siitä, miten tärkeää on pyyntilupien ekologisesti kestävä ja yhteisöllisesti reiluksi koettu jakautuminen.

Yhteistyö

Ilman toimijoiden keskinäistä yhteistyötä metsäpeuran palautus ei onnistu. Tilaisuuksiin osallistuneet osoittivat vahvaa sitoutuneisuutta metsäpeuran hyväksi. Olennaiseksi käytännölliseksi kriteeriksi – sellaiseksi, jota ei voida vielä osana arviointiprosessia ottaa käsittelyyn – on metsäpeuran palautuksen ympärille rakentuvan yhteistyön määrä ja laatu. Yhteistyöllä on tunnistettava ja ratkottava sellaisia palautusistutusten ehtoja, joita ei ennakoivalla pelisääntöjen luomisella pystytä hallitsemaan vaan jotka edellyttävät tilannekohtaista sopeutumista. Yhteistyön edellytykset ovat jokaisella paikkakunnalla hyvät.

Yhteistyö ei ole vain paikallisten ihmisten kanssakäymistä, vaan myös riistahallinnolla on tässä roolinsa. Kuten Suomen susipolitiikka on osoittanut, hallinnolliset toimet susikannan ja susikonfliktin hallitsemiseksi ovat olleet eräänlaisia

kokeita, eksperimenttejä. Hallinnolliset toimet ovat olleet siinä mielessä kokeita, että niiden seuraukset ja tulokset ovat monilta osin osoittautuneet yllätyksellisiksi: kannan kasvuun tähtäävät toimet ovatkin edesauttaneet siinä, että kanta on pienentynyt (Hiedanpää 2013). Myös metsäpeuran palautus on syytä ymmärtää yhteiskunnallisena kokeena, koska odotukset ovat myönteiset mutta tarkemmat seuraamukset eivät ole tiedossa. Erityistä tässä kokeessa on kuitenkin se, että ensimmäistä kertaa vaihtoehtoisten palautuskohteiden asukkaat ovat osoittaneet halukkuutensa – tai heille on annettu mahdollisuus osoittaa halukkuutensa – osallistua riistapolitiikan toimeenpanoon. He ovat motivoituneet saattamaan kokeen onnistuneesti päätökseen. Paikallinen osaaminen yhdistyy poliittiseen tahtoon vahvistaa metsäpeurakantaa Suomessa. Riistahallinnon ja paikallisyhteisöjen edustajat osoittivat myös vahvaa sitoutuneisuutta keskinäiseen yhteistyöhön.

Koska muut ihmisten ja metsäpeurojen ohella myös muut eläimet ja elinympäristöt kytkeytyvät palautukseen ja sen onnistumiseen, prosessi on syytä ymmärtää laajempänä sosioekologisena aktiviteettina. Monenlaista yhteistyötä tarvitaan tarkan kohdealueen valinnassa, tarhausvaiheen aikana ja tarhauskauden jälkeen. Etenkin Pohjois-Karjalassa ilmeni tarve suunnitella maankäyttöä niin, etteivät metsäpeuran elinympäristöt vaarannu. Myös venäjänpuoliseen saalistuspaineeseen vaikuttaminen edellyttää monenlaista yhteistyötä. Tähän Suomen ja Venäjän välille on jo käynnistetty yhteistyötä (syksyllä 2013 käynnistynyt ENPI-hanke). Satakunnan ja Pohjanmaan rajamailla tällainen ei kahden kansallispuiston takia noussut esiin, mutta kasvava suurpetokanta aiheutti huolta. Pyhännällä oman haasteensa luo poronhoitoalueen läheisyys pohjoisessa.

Tärkeinä pidettyjen myönteiset vaikutusten – lajisuojelun imagon parantumisen, luonnonarvojen lisääntymisen, alueiden tunnettuuden ja matkailumahdollisuuksien kasvun, kulttuurin vahvistumisen ja rikastumisen sekä elämysten – eteen ollaan valmiita tekemään työtä. Nämä myönteiset vaikutukset ovat toisaalta myös sellaisia, joiden hyödyntämistä ja kehittämistä on hankala tietoisesti suunnitella. Mahdollisuudet syntyvät yhteistyössä ja vuotovaikutuksessa, mutta eivät välttämättä suunnittelun tuloksena. Osallistujat osoittivat rohkeutta tämän kaltaiseen kollektiiviseen yritteliäisyyteen. Kielteisten vaikutusten kohdalla asiat ovat usein toisin. Niitä on tietoisesti ennakoitava ja niihin

on reagoitava, esimerkiksi suurpetojen mahdolliseen voimistuvaan läsnäoloon Satakunnan ja Pohjanmaan sekä Oulun ja Pohjois-Savon rajamailla lyhyellä ja pitkälläkin, 10–15 vuoden aikavälillä. Kielteisten vaikutusten ennaltaehkäisyyn osoitettiin motivoituneisuutta. Näistä molemmista syistä yhteistyön edellytyksiä on syytä pitää yllä ja kehittää, synnyttämään myönteisiä kehkeytyksiä ja reagoimaan kielteisiin. Tähän osallistujat osoittivat halukkuutta. Samalla myös osallistujien väliset sosiaaliset suhteet pysyivät hyvässä kunnossa.

Kiitokset. Haluamme kiittää lämpimästi kaikkia haastateltuja ja metsäpeurafoorumeihin osallistuneita henkilöitä sekä foorumien järjestämisessä mukana olleita henkilöitä. Kiitämme myös käsikirjoitustamme kommentoinutta Mikko Rautiaista sekä sen vertaisarvioijia dosentti Sauli Härköstä sekä toista nimetöntä henkilöä. Professori Rauno Sairinen toi tietoomme sosiaalisten vaikutusten hallintasuunnitelman arviointityön osana, mistä kiitämme. Osoitamme kiitoksemme Maa- ja metsätalousministeriölle tutkimuksen rahoittamisesta sekä Suomen Akatemialle (253750) tämän artikkelin loppuunsaattamisesta.

Summary: Social impact assessment of the potential reintroduction of wild forest reindeer *Rangifer tarandus fennicus*

The Finnish management plan of wild forest reindeers, published in 2007, identifies the animal reintroductions as one of the means to ensure the sustainability of the animal population. As part of the implementing of the management plan in the spring of 2013, it was decided to carry out social impact assessment, the purpose of which was to investigate the variety and importance of expected impacts of translocating animals, the level of local acceptability in potential target regions and the willingness to participate in the process. The assessment was based on interviews made with two experts, as well as the quantitative (Q-sorting) and qualitative data, which were collected among the 68 participants of three regional wild forest reindeer forums. The forums were organized by five regional boards of the Finnish Wildlife Agency in Isojoki (Western Finland), Ilomantsi (Eastern Finland) and Pyhäntä (Central Finland) in April 2013.

The results showed that the participants of the forums viewed mainly positively the potential reintroduction in all three possible target regions. They expected that the preparation of the process of reintroduction and the appearance of the animals will produce a wide range of effects (Table 1, Appendix 1). The most important expected effects related irrespective of the participant interest groups to the increasing recreation values, the intrinsic or symbolic value of the species type of valuation increase, as well as an increase of the hunting opportunities (Table 2). The local willingness to the participate to the activities related to the

potential reintroduction of animals was according to the analyses as high in all the three potential target regions (Table 3) and interest groups (Table 4). No clear pattern was found in the associations between the magnitudes of certain expected effects and general willingness to participate in the regions (the latter was measured as sum variable consisting of the willingness to participate in the separate actions of the process) (Table 5). The groupings of Q-sorts (factors), the groups' characterising statements (here: effects and their distinguishing differences) showed that within each regions, there are different emphasis in ways of viewing the expected effects, including the one focusing on the effect of reintroducing wild forest reindeers on large carnivores and associated social problems (Tables 6 and 7).

The analysis revealed that major preconditions for succeeding in the reintroduction, according to many participants, include the availability of resources allocated to the process, and the clear and transparent guidelines set regarding the large carnivore management in the region in question. The local acceptance for the reintroduction as well as the willingness to participate in it is currently high and therefore support the continuing of the preparations in collaboration, and implementing of the management plan.

Kirjallisuus/References

Alhanen, K. 2013: Deweyn kokemusfilosofia. – Gaudeamus. Helsinki (in Finnish).

Bisi, J. & Kurki, S. 2003: Ihmisen suhde metsäpeuraan. – Raportteja ja artikkeleita 87. Helsingin yliopisto, Seinäjoki, Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus (in Finnish).

Bisi, J. & Kurki, S. 2005: Susipuhetta suomesta. Julkaisuja 3. Helsingin yliopisto, Seinäjoki, Ruralia instituutti (in Finnish).

Bisi, J., Kangas, A., Hannuksela, M. & Liukkonen, T. 2006: Metsäpeurakannan paluu Suomenselälle – riesaksi vai rikkaudeksi? (Summary: Farmer attitudes towards the return of wild forest reindeer in Finland). – Suomen Riista 52: 44–58.

Brown, S. T. 1980. Political subjectivity. Applications of Q methodology in political science. –Yale University Press. London.

Burgde, R. J. & Vanclay, R. 2004: Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin käytäntö ja tulevaisuus. – Teoksessa/ in: Sairinen, R. & Kohl, J. (toim./eds), Ihminen ja ympäristön muutos: Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin teoriaa ja käytäntöjä. Teknillinen korkeakoulu, YTK. Ss. 41–65.

Cheng, A. & Mattor, K. 2006: Why won't they come? Stakeholder perspectives on collaborative national forest planning by participation level. – Environmental Management 38: 545–561.

Dasgupta, P. & Vira, B. 2005: Q-methodology for mapping stakeholder perceptions in participatory forest management. – Sähköinen julkaisu osoitteessa www.iegindia.org/workpap/wp264.pdf

Dewey, J. 2012: Taide kokemuksena. – Niin & näin. Tampere (in Finnish).

Dryzek, J. S. & Bergekian, J. 1993: Reconstructive democratic theory. – American Political Science Review 87(1): 48–60.

- Dietz, T. 2004: Teoria ja metodi sosiaalisten vaikutusten arvioinnissa. – Teoksessa/In: Sairinen, R. & Kohl, J. (toim./eds), Ihminen ja ympäristön muutos: Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin teoriaa ja käytäntöjä, pp. 66–83. Teknillinen korkeakoulu, YTK. Espoo (in Finnish).
- Dziopa, F. & Ahern, K. 2011: A Systematic literature review of the applications of Q-technique and its methodology. – *Methodology* 7(2): 39–55.
- Franks, D. M. & Vanclay, F. 2013: Social impact management plan: Innovation in corporation and public policy. – *Environmental Impact Assessment Review* 43: 40–49.
- Freudenburg, R.W. 1986: Social impact assessment. – *Annual Review of Sociology* 12: 451–478.
- Gross, M. 2010: Ignorance and Surprise: Science, Society and Ecological Design. – MIT Press. Cambridge.
- Hiedanpää, J. 2013: Institutional misfits: Law and habits in Finnish wolf policy. – *Ecology and Society* 18:24. <http://www.ecologyandsociety.org/vol18/iss1/art24/>
- Hiedanpää, J., Salonen, S. & Lahti, L. 2006: Satakunnan vesistöohjelma – SATAVESI: Arviointi. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 1/2006. Lounais-Suomen ympäristökeskus. Turku (in Finnish).
- Hiedanpää, J. & Pellikka, J. 2012: Virheen politiikka: Susiasioiden hallinta Varsinais-Suomessa. – *Alue ja ympäristö* 41(2): 58–69.
- Hiedanpää, J. & Pellikka, J. 2013: Metsäpeurojen mahdolliseen palautusistutukseen liittyviä vaikutuksia – kevään 2013 metsäpeurafoorumien antia (in Finnish). <https://docs.google.com/file/d/0BwxBTGgl-E2eU29XVWQ2MGh6cDA/edit?usp=sharing>
- Hodgson, G. M. & Knudsen, T. 2012: Darwin's Conjecture: The Search for General principles of social and Economic Evolution. – Cambridge University Press. Cambridge.
- Innes, J. E. & Booher, D. E. 2010: Planning with Complexity: An Introduction to Collaborative Rationality for Public Policy. – Routledge. London.
- Jervis, R. 1998: System Effects: Complexity in Political and Social Life. – Princeton University Press. Princeton.
- Kivinen, O. & Ristelä, P. 2002: Totuus, kieli ja käytäntö. – WSOY. Helsinki (in Finnish).
- Kojola, I., Tuomivaara, J., Heikkinen, S., Heikura, K., Kilpeläinen, K., Keränen, J., Paasivaara, A. & Ruusila V. 2009: European wild forest reindeer and wolves: Endangered prey and predator. – *Annales Zoologici Fennici* 46: 416–422.
- Körhämö, J. 2011: Hirvikannalle hoitosuunnitelma. – *Metsästäjä* 60(3): 10–12 (in Finnish).
- Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 1994/468 (in Finnish). <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940468>
- Mattson, D. J., Byrd, K. L., Rutherford, M. B., Brown, S. R. & Clark, T. W. 2006: Finding common ground in large carnivore conservation: Mapping contending perspectives. – *Environmental Science & Policy* 9: 392–405.
- MMM 2005: Suomen susikannan hoitosuunnitelma. Maa- ja metsätalousministeriö 11/2005 (in Finnish). http://wwwb.mmm.fi/julkaisut/julkaisusarja/2005/MMMJulkaisu2005_11b.pdf
- MMM 2007: Metsäpeurakannan hoitosuunnitelma (in Finnish). http://www.mmm.fi/attachments/riistatalous/5JxgQSMCK/Suomen_metsapeurakannan_hoitosuunnitelma.pdf
- Montonen, M. 1974: Suomen peura. – WSOY. Porvoo (in Finnish).
- Määttänen, P. 2009: Toiminta ja kokemus. – Gaudeamus. Helsinki (in Finnish).
- Neuvoston direktiivi 92/43/ETY. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0043:FI:HTML>
- Pellikka, J. & Salmi, P. 2007: Osallisuus suurriistakantojen sidosryhmäneuvotteluissa – keitä maakunnallisissa riista-asioissa kuullaan? (Summary: Participation of interest groups in the regional consultative committees of ungulates and large carnivores). – *Suomen Riista* 53: 64–75.
- Pellikka, J., Salmi, P. & Ratamäki, O. 2008: Alueelliset suurpetoneuvottelukunnat ristiriitojen hallinnassa (Summary: The roles of regional large carnivore consultative committees in conflict management). – *Riista- ja kalatalous. Tutkimuksia* 2/2008. 32 s.
- Päivänen, J., Kohl, J., Manninen, R., Sairinen, R. & Kyttä, M. 2005: Sosiaalisten vaikutusten arviointi kaavoituksessa. Avauksia sisältöön ja menetelmiin. – *Suomen ympäristö* 766. Suomen ympäristöministeriö (in Finnish).
- Rassi, P., Hyvärinen E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim./eds) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Riistakonserni 2012: Julkisen riistakonsernin strategia 2012–2016 – Hyvinvointia riistasta (in Finnish). http://www.mmm.fi/attachments/riistatalous/riistahallinto/6HUYzK6i4/Julkisen_riistakonsernin_strategia_-_hyvinvointia_riistasta.pdf
- Riley, S., Siemer, J. W. F., Decker, D. J., Carpenter, L. H., Organ, J. F. & Berchielli, L. T. 2003: Adaptive impact management: An integrative approach to wildlife management. – *Human Dimension of Wildlife* 8: 81–95.
- RKTL 2013: Suomenselän ja Kainuun metsäpeurakannat vakaat. Tiedote 28.3.2013 (in Finnish). Sähköinen julkaisu osoitteessa: http://www.rktl.fi/tiedotteet/suomenselan_kainuun_metsapeurakannat.html
- Tuormaa, I. 2010: Metsäpeurat lisääntyvät Suomenselällä. – *Suomen Luonto* 10: 38–39 (in Finnish).
- Vanninen, E. 1972: Kuhmon peurahistoriikki. – *Suomen Luonto* 31: 231–232 (in Finnish).
- Viinanen, V. 2011: Pähkinäsaaresta rajat ”kolmen kuninkaan” Lapinmaahan. – Ennen ja nyt 1/2011 (in Finnish). Luettavissa: <http://www.ennenjanyt.net/index.php?p=455>

Hyväksytty/Accepted 15.10.2013

Juha Hiedanpää
 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Finnish Game and Fisheries Research Institute
 Itäinen Pitkätatu 3 A
 FI-20520 Turku, Finland
 email: juha.hiedanpaa@rktl.fi

Jani Pellikka
 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Finnish Game and Fisheries Research Institute
 P.O. Box 2
 FI-00791 Helsinki, Finland